

Vereniging voor Natuur
& Vogelbescherming
Noordwijk

foto: Jan Hendriks

de Strandloper

48e jaargang • nummer 3

juni 2016

Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk

Bestuur

J. Eisenga (Jaap) voorzitter, Bremkant 46, 2203 NG Noordwijk voorzitter@strandloper.nl
G.C.H.A. Hageman (George), secretaris, Van Struykstraat 27, 2203HC Noordwijk 071-3617510
secretaris@strandloper.nl
K. Vegter (Koene), penningmeester, Golfweg 39, 2202 JH Noordwijk penningmeester@strandloper.nl
A. Swanen (Anneke), Waterkers 69, 2231 DN Rijnsburg a.swanen@ziggo.nl
S. van der Meij (Sam), Voorhousterweg 75a, 2231 ND Rijnsburg spardrop@gmail.com
A.C. de Willigen-Lindhout (Annet), Albert Plesmanlaan 22, 2171RE Sassenheim annetdewilligen@live.nl
P. Sonius (Petra) p.sonius@gmail.com

Contributie € 10,- (minimaal) per jaar.

Rekeningnummer: NL39INGB0002573795 t.n.v. Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.
Bij de eerste Strandloper van het nieuwe jaar wordt een acceptgiro meegestuurd.

Ledenadministratie

Adreswijzigingen en aanmelden nieuwe leden: K. Vegter, Golfweg 39, 2202 JH Noordwijk
penningmeester@strandloper.nl

De Strandloper

De Strandloper is het kwartaalblad van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk. Oplage: 600 exemplaren.

De redactie bestaat uit: H. de Bruijn, C. Erkelens, W.J. Kuijper en C.M.J. Verweij.

Inleveren kopij: Stakman Bossestraat 68, 2203 GL Noordwijk

of via E-mail: keeserkelens@hotmail.com of redactie@strandloper.nl

Bezorging: Jan Jacobs, Prins Bernardstraat 7, 2202 LD Noordwijk, Telefoon: 071-3610396
jan-jacobs@ziggo.nl

Homepage vereniging: <http://www.strandloper.nl>

Het laatst verschenen nummer van de Strandloper en oude nummers zijn ook te downloaden vanaf onze website.

Jan Verwey Natuurcentrum

Het Jan Verwey Natuurcentrum is gevestigd in de bibliotheek van Noordwijk, Zilverschoon 20, 2201 SX Noordwijk. Onze uitgebreide natuurbibliotheek, die regelmatig wordt aangevuld met nieuwe uitgaven, heeft hier ook een plaats gekregen. Informatie over de natuur in en rond Noordwijk wordt gegeven met behulp van informatiepanelen en informatieve stands.

Voor groepsbezoek (schoolklassen en dergelijke) is het centrum het gehele jaar geopend. Contactadres: janverweycentrum@strandloper.nl

Het Natuurcentrum is verder geopend tijdens de inloopochtenden op iedere eerste zaterdag van de maand tussen 10.00 en 12.00 uur. Zie hiervoor ook de bijgesloten agenda.

De Strandloper wordt gedrukt op FSC® gecertificeerd papier.

Druk: Multicopy, Katwijk

Sluitingsdatum inleveren kopij voor De Strandloper 48e jaargang nummer 4: 14 augustus 2016

Niets uit dit tijdschrift, met uitzondering van korte citaten, mag worden gereproduceerd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in welke vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van het bestuur van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk

Inhoud:

Voorplaat: foto Jan Hendriks	pag. 1
Activiteitenagenda, George Hageman	pag. 4
Bestuursmededelingen, George Hageman, Jaap Eisenga	pag. 7
Workshop Vogels tekenen door Anita Walsmit Sachs, Petra Sonius	pag. 12
Aankondiging Waddenweekend 2016, Ruurd Eisenga	pag. 13
Welkom in de boeiende wereld van paddenstoelen, Arie Dwarswaard	pag. 14
Houtsnippentelling in de Amsterdamse Waterleidingduinen in juni 2015, Hein Verkade, Leo Schaap en Gab de Croock	pag. 15
Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek, Jelle van Dijk	pag. 20
• Nozeman & Sepp 2014, Nederlandsche Vogelen 1770-1829	
• Arjan Postma 2014, Buiten!	
• Nick Davies 2016, De koekoek	
Een nieuwe wet voor de natuur: Wet Natuurbescherming, Jelle van Dijk	pag. 22
Waarnemingen januari, februari en maart 2016, Peter Spierenburg	pag. 25

Futen

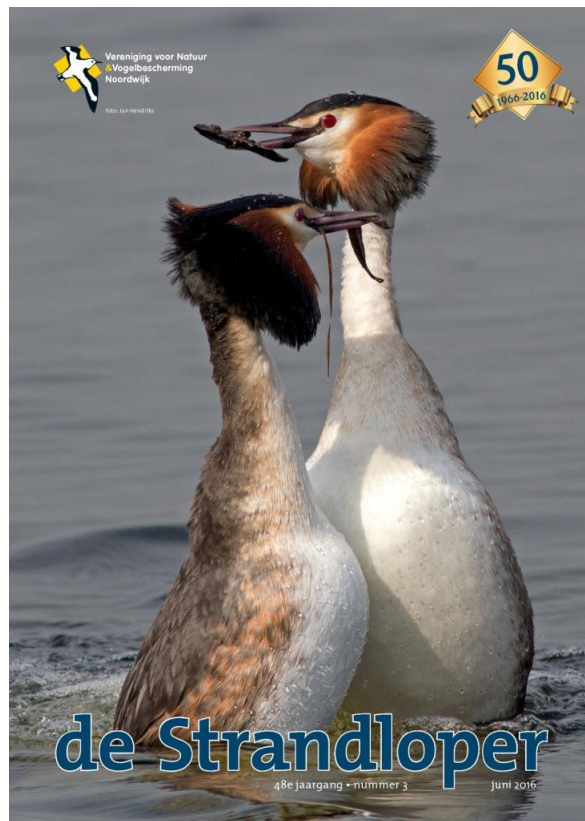
Foto: Jan Hendriks

Voor het fotograferen van het baltsritueel moet je niet urenlang in een schuilhut te kruipen. Futen hebben alle schuwheid afgelegd en zijn tegenwoordig tot in steden en dorpen te vinden. Een broedende Fuut op een rommelig nest dat op een kerstboom bij de Morspoort in Leiden drijft, is al lang geen zeldzaamheid meer. Ook in het Noordwijkse Schie en in de Guldemondvaart in Noordwijkerhout is vrijwel jaarlijks een futennest te zien.

Futen zijn een groot deel van het jaar bezig met het grootbrengen van jongen. Tot in september kun je nog paartjes met hun gestreepte jongen zien. Het broedseizoen begint soms snel hierna, zeker als vorst van betekenis uitblijft. Zo zag ik dit jaar op 1 januari al een broedende Fuut in Hellevuetsluis. Toch gaat het nog weleens mis met zo'n vroeg broedsel. In de jaren negentig was er bij Bennebroek een nest met eieren te zien dat in februari gewoon was vastgevroren in een stevige ijsvloer!

Het succes van Futen heeft alles te maken met de sterke verbetering van de waterkwaliteit en de daaraan gekoppelde toename van vis. Overal wordt het rioolwater gezuiverd voordat het in het oppervlaktewater wordt geloosd. Dit heeft tot een toename van alle visetende vogels in ons land geleid. Toch is het aantal broedende Futen in onze regio de laatste 20 jaar wat teruggelopen. Dit is hoogstwaarschijnlijk toe te schrijven aan een gebrek aan goede nestelplaatsen. Het nest bestaat uit een berg waterplanten waarin ook allerlei ander materiaal is verwerkt. Het komt maar een klein stukje boven het water uit, heel anders dan de burchten die een Meerkoet bouwt. De agressieve Meerkoet verdrijft nogal eens een futenpaar naar een ander plekje. Vooral de plaatsen op lage takken die in het water hangen worden nu meestal door Meerkoeten ingenomen. In de trekvaart en de Maandagsche Watering broeden nu minder Futen dan vroeger. De sterke golfslag door de vele motorsloepen zal hierbij een rol spelen, terwijl ook een vernieuwing van de oeverbeschouwing leidt tot minder plekjes waar het drijvende nest verankerd kan worden.

Jelle van Dijk

Activiteitenagenda

Inloopochtenden

Zaterdag 4 juni	10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 2 juli	10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 6 augustus	10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 2 september	10.00 – 12.00 uur

Jeugdactiviteiten

De jeugdactiviteiten zijn bestemd voor de jeugd van 6-12 jaar, tenzij anders vermeld. De kosten bedragen € 1 per kind. Deelnemen is alleen mogelijk na aanmelden via het e-mail adres: jeugdnatuurclub@strandloper.nl. Je krijgt een e-mail ter bevestiging. In verband met de maximale groepsgrootte is het helaas niet mogelijk deel te nemen zonder aanmelding vooraf!

De meeste binnenactiviteiten van de jeugdclub vinden plaats in het Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20 in Noordwijk.

Themadag Offem (voor jong en oud)

Zaterdag 4 juni

Tijd: 10.00 tot 14.00 uur

Slootjesexcursie langs de Varkensboslaan achter landgoed Offem. Wandeling onder leiding van een gids door landgoed Offem. Met medewerking van o.a. Wim Kuijper, Annet de Willigen en Hein Verkade.

Slootjes excursie bij Offem foto: Annet de Willigen

Nachtprogramma Nieuw-Leeuwenhorst (voor jong en oud)

Vrijdag 2 september 2016 (reservedatum bij slecht weer: 3 september)

Tijd: 19.30 - 23.00 uur

Plaats: ingang Westeinde

Ervaar de wonderbare wereld van nachtvliners, vleermuizen, uilen, sterren en planeten. Speciaal vanwege het jubileum organiseren we een nachtprogramma op landgoed Nieuw-Leeuwenhorst.

Met medewerking van o.a. Sterrenwacht Foucault, Casper Zuyderduyn, Bart Noort en Hein Verkade.

Strandexcursie jeugd 2015 foto: Annet de Willigen

Op zoek naar zeediertjes

Zaterdag 17 september

Tijd: 10.00 - 11.30 uur

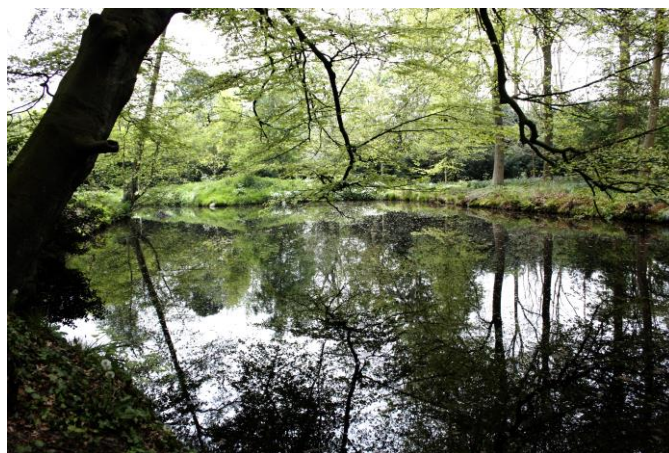
Verzamelpaats: Kon. Wilhelminaboulevard thv de vuurtoren

Wij gaan op zoek naar zeediertjes: garnalen, visjes, heremietkreeftjes enz. De bedoeling is dat jullie een garnalennetje meenemen en zelf gaan vissen. Deze keer gaat Mieke Bon mee, zij laat zien hoe er gevist kan worden met een kornet/sleepnet. Vangt zij iets anders dan jullie? Wij gaan het zien! Kijk naar het weer of je je laarzen aandoet of je korte broek. Voor emmers en reservenetjes wordt gezorgd.

Excursies

Het algemene e-mail adres voor informatie over of aanmelden voor de excursies is:

excursies@strandloper.nl

Wandelen in landgoed Offem foto: George Hageman

Themadag Offem

Zaterdag 4 juni

Tijd: 10.00 tot 14.00 uur

Slootjesexcursie langs de Varkensboslaan achter landgoed Offem. Wandeling onder leiding van een gids door landgoed Offem. Met medewerking van o.a. Wim Kuijper, Annet de Willigen en Hein Verkade.

Misschien zien of horen we de Bosuil in Nieuw-Leeuwehorst
foto: Jos Zonneveld

Natuurexcursie in de Amsterdamse Waterleidingduinen

Zaterdag 2 juli 2016

Tijd: 8.00 - 12.00 uur Plaats: ingang De Zilk

Bij De Zilk is aan de plantengroei te zien dat hier een scherpe grens tussen kalkrijke en kalkarme duinen ligt. In die kalkarme duinen ligt het enige heideveldje van Zuid-Holland. Verder gaan we kijken in het Starrenbroek en het Haasveld waar tot in mei veel water in de valleien heeft gestaan. Dat levert in juli een interessante pioniersvegetatie op! Aanmelden bij Frank-Peter Scheenstra (0252-377733) of via

excursies@strandloper.nl

Duinviooltjes foto: Frank-Peter Scheenstra

Vogelexcursie Biesbosch

Zondag 21 augustus

Tijd: 8.00 - 17.00 uur Plaats: vertrek Northgoal

De Biesbosch is de laatste vijf jaar drastisch veranderd. In het kader van het project "Ruimte voor de rivier" zijn sommige polders ingericht als overstromingsgebied bij hoge waterstanden. Dit heeft interessante natuurgebieden opgeleverd waar vooral watervogels zich thuis voelen. Inmiddels broeden er Zeearenden en Visarenden. Een bezoek aan het nieuwe Biesbosmuseum behoort tot de mogelijkheden. Opgeven bij Jelle van Dijk (071-3610833) of via

excursies@strandloper.nl

Visarend (Florida) Broedt ook in de Biesbosch.
foto: Jan Hendriks

Nachtprogramma Nieuw-Leeuwenhorst (voor jong en oud)

Vrijdag 2 september (reservedatum bij slecht weer: 3 september)

Tijd: 19.30 - 23.00 uur Plaats: ingang Westeinde

Ervaar de wondere wereld van nachtvlinders, vleermuizen, uilen, sterren en planeten. Speciaal vanwege het jubileum organiseren we een nachtprogramma op landgoed Nieuw-Leeuwenhorst. Met medewerking van o.a. Sterrenwacht Foucault, Casper Zuyderduyn, Bart Noort en Hein Verkade.

Nieuw-Leeuwenhorst ingang Westeinde foto: Kees Erkelens

Zicht op 't West End Vlieland foto: George Hageman

Waddenexcursie Vlieland

Vrijdag 9 september t/m zondag 11 september
Zie de aankondiging elders in deze Strandloper

Anita Walsmit Sachs in haar werkkamer

Workshop Vogels tekenen door Anita Walsmit Sachs

Zaterdag 17 september

Aanvang: 10:00 uur Plaats: Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20

Zaterdag 17 september is er in het kader van het jubileumjaar een eendaagse workshop Vogels tekenen onder leiding van gerenommeerd kunstenaar **Anita Walsmit Sachs**.

Voor meer informatie over deze workshop zie elders in deze Strandloper of kijk op de website www.strandloper.nl

Lezingen

Elke laatste vrijdag van de maand in voor- en najaar vindt een lezing plaats in het Jan Verwey Natuurcentrum, adres: Zilverschoon 20. Voor de vaste vrijdagavondlezingen geldt:

- **De toegang voor leden is gratis. De zaal gaat open om 19.30 uur. Vol=vol.**
- **Niet-leden betalen € 5,- entree. Graag gepast betalen aan de deur.**
- **Reserveren is niet mogelijk.**

NB. De toegangskaarten voor de eventuele extra lezingen die we organiseren met Boekhandel Van der Meer en de Bibliotheek Noordwijk zijn verkrijgbaar bij de boekhandel, in de bibliotheek en op de avond zelf aan de zaal. De kosten daarvoor zijn € 5 per kaartje. Je kunt de kaartjes hiervoor niet reserveren.

Mammoetkies op strand MV2 foto: Bram Langeveld

Van Mammoet tot Reuzenalk

Vrijdag 30 september

Aanvang: 20.00 uur Plaats: Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20

Onze spreker van vanavond neemt ons mee naar het strand van Maasvlakte 2. Dat is een recente uitbreiding van de haven van Rotterdam en een ware paleontologische schatkamer! Tientallen verzamelaars zoeken regelmatig op het vrij toegankelijke deel van deze vlakte. Onze spreker **Bram Langeveld** (paleontoloog en conservator van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam) is er daar een van. Hij zal ons deze avond op basis van o.a. eigen onderzoek meenemen naar wat er de afgelopen 2,6 miljoen jaar geleden op de toen meestal droogliggende Noordzeebodem aan dieren leefde, hoe dat onderzocht wordt, maar ook hoe die fossielen nu worden gevonden en hoe we straks zelf met behulp van wat praktische tips het beste naar fossielen kunnen gaan zoeken op Maasvlakte 2!

Op zaterdag 8 oktober is er een **excursie** onder leiding van Bram Langeveld naar **Maasvlakte 2**. Aanmelden kan op de avond van de lezing en dan ontvangt u ook meer informatie over de excursie.

Maasvlakte-2 in 2013

Bestuursmededelingen juni 2016

Tijdens de algemene ledenvergadering van 18 maart, is Hein Verkade benoemd tot erelid van onze vereniging. Nog onwetend van zijn benoeming werd de zaal, inclusief Hein, toegesproken door Dick Passchier, die Hein in 1973 enthousiast maakte voor natuur en vogels in het bijzonder. Op humoristische wijze memoreerde Dick de verdiensten van Hein voor de vereniging, variërend van bestuursfuncties tot langlopend vogelonderzoek en publicaties.

Hein Verkade erelid! foto: George Hageman

Uit handen van voorzitter Jaap Eisenga ontving Hein bloemen en een ingelijste foto, waarna hij in zijn dankwoord op mooie wijze vertelde wat onze vereniging voor hem betekent.

Tijdens diezelfde ledenvergadering werd Annet de Willigen benoemd tot bestuurslid. Annet is afkomstig uit de jeugdclub van de vereniging. Het bestuur bestaat nu weer uit zeven leden. Voor volgende jaar komt de functie van penningmeester vacant, omdat Koene Vegter dan aftredend is. De aanwezigen werd gevraagd uit te kijken naar een kandidaat penningmeester.

Zaterdag 9 april was het zover: onze vereniging vierde haar 50-jarig jubileum. Voorzitter Jaap Eisenga vertelde over de geschiedenis en de betekenis van de VNVN. De mensen van het eerste uur, de initiatiefnemers van de vereniging, waren er bijna allemaal. Ze werden door Hein Verkade toegesproken en in het zonnetje gezet. Wim Baalbergen sprak in een video-boodschap het nieuw te benoemen erelid toe: Ees Aartse. Hij kreeg als eerste

Videoboodschap van Wim baalbergen foto: Piet Broekhof

het nieuwe erelidspeldje, waarna ook alle andere ereleden dit kleinood opgespeld kregen.

De promotie-film op de website

Voor een volle zaal met meer dan 100 mensen ging daarna de promotie-film van de vereniging in première. Met luid applaus werd deze aanstekelijke film door de aanwezigen beloond, met dank aan Petra Sonius.

Petra Sonius wordt bedankt voor haar foto en film werk. foto: Piet Broekhof

Zij had er ook voor gezorgd, dat er tijdens de middag oude foto's en filmpjes op een groot scherm werden vertoond. Bij velen riep dat mooie herinneringen en nostalgische gevoelens op.

Ees Aarts erelid van de vereniging foto: Piet Broekhof

Foto: Piet Broekhof

Daarna was het woord aan burgemeester Rijpstra. Hij vertelde over zijn relatie met de natuur en het belang van onze vereniging voor natuureducatie voor de jeugd en feliciteerde iedereen met dit jubileum. Als aandenken ontving voorzitter Jaap Eisenga uit handen van de burgemeester een heruitgave van het antiquarische boek “Nederlandsche vogelen 1770-1829”. Begeleid door de zang van een Nachtegaal opende burgemeester Rijpstra daarna de expositie “Kijk op Natuur”. De mooie collectie van schilderijen, beeldhouwwerken en grafiek werd door de aanwezigen met bewondering bekeken. Gedurende vier weekenden hebben mensen nog de gelegenheid gehad de kunstwerken te bekijken. Van 12 mei t/m 17 juni is een deel van de collectie tentoongesteld in het gemeentehuis en de bibliotheek van Noordwijkerhout.

Opening tentoonstelling “Kijk op Natuur” foto: Piet Broekhof

Tijdens de jubileumdag was er voor kinderen een prijsvraag en de mogelijkheid zelf een insectenhotel te maken. Daarnaast was er een actie om meer groen in de buurt te krijgen: in ruil voor een tuintegel kregen mensen een mooie tuinplant. Velen gingen met een tuinplant naar huis, ook als ze geen zware tegel hadden meegenomen.... De jubileumcommissie kan terugzien op een heel geslaagde dag.

Insectenhotel maken voor de jeugd foto: Piet Broekhof

Bezoekers die zich op de jubileumdag opgaven als nieuw lid, ontvingen op deze bijzondere dag gratis het boek “Tussen tulpen en de zee”. Dat zorgde ervoor dat de penningmeester aan het eind van de dag feestelijk kon melden dat het ledental van 600 was bereikt. Het 600-ste lid was Adriënne Deelder, dochter van Jaap en Jenny Deelder, en kleindochter van de eerste penningmeester van de vereniging, de heer Deelder.

Arjan Postma met Skipper foto: George Hageman

Vanwege het jubileum was er op 22 april een extra lezing, alleen voor leden. Boswachter en natuurverteller Arjan Postma, bekend van TV en vergezeld door zijn hond Skipper, hield in het Jan Verwey Natuurcentrum een lezing over “Natuurlijk Evenwicht”. Ruim 50 belangstellende leden kregen een geanimeerde voordracht, waarin Postma zijn kijk gaf op de natuur in Nederland. In een vlotte verteltrant gaf Postma voorbeelden van de veranderingen van het Nederlandse natuurlandschap, waarbij hij aangaf dat het begrip

natuurlijk evenwicht een misvatting is. De natuur verandert voortdurend, zowel door menselijk ingrijpen, als door spontane bewegingen.

Na de pauze was er gelegenheid vragen te stellen en in gesprek te gaan. Dat zorgde voor een levendige discussie, waarbij o.a. de damherten, de Amerikaanse rivierkreeftjes en de Oostvaardersplassen aan bod kwamen. De geslaagde avond werd afgesloten met een borrel.

De jubileumcommissie heeft nog meer op het programma staan: op 21 mei een kampeernacht voor de jeugd in het Leeuwenhorstbos en op 4 juni de "Offemdag" voor jong en oud.

Landje van Geijssel foto: Wil Heemskerk

Op de zonnige ochtend van 12 maart ging een groep van 24 deelnemers op excursie naar het Landje van Geijssel bij Ouderkerk aan de Amstel. Sinds 1999 zet boer Jan van Geijssel dit stuk land van 9 ha. onder water en dat trekt in het voorjaar duizenden Grutto's en dus ook vogelaars aan. Leuk was het, dat onder de deelnemers een aantal nieuwkomers was, afkomstig van de vogelcursus van Dineke Kistemaker. Behalve Grutto's waren er waarnemingen van Pijlstaart, Watersnip, Tureluur, Bergeend, Smient, Meerkoe, Wintertaling, Slobeend, Witte Kwikstaart, Houtduif, Grote Zilverreiger, Scholekster, Grauwe Gans, Wulp, Buizerd en Krakeend. Via de Ouderkerkerplas ging het naar het moerasgebied Waverhoek. Naast de gebruikelijke soorten werden de deelnemers getraakteerd op een paartje Baardmannetjes, wat een mooie afsluiting was van deze geslaagde excursie.

Baardmannetje foto: Jos Zonneveld

Daslook in Woestduin Leyduin foto: Jelle van Dijk

De wandelexcursie op 16 april had als bestemming Woestduin en Leyduin bij Vogelenzang. Een groep van 9 mensen werd door Frank-Peter Scheenstra rondgeleid. Naast de flora was er ruime aandacht voor de geschiedenis van deze landgoederen. Deze flora bestond o.a. uit diverse stinzenplanten, Tulpenboom, Kaukasische vleugenvoetboom en Ginkgo. Verder het Knikkend vogelmelk, de mooie grote bloemen van de Bonte gele dovenetel en de zeldzame Spitse geelster. In de Belvédère werd genoten van de koffie. Daarna tijd voor Armbloemig look, Bosanemonen, Grote Maagdenpalm en Valse salie. Ondertussen floten de Boomklevers er lustig op los en stond het Daslook in bloei. Uit de wind, door de bomen en struiken, en met af en toe een zonnetje erbij, was het al met al een heerlijke wandeling.

In aansluiting op de algemene ledenvergadering van 18 maart was er een lezing over het (liefdes)leven van de Ooievaar. Ondanks wat technische problemen met de beamer, liet Caroline Walta zich niet uit het veld slaan. Vol verve vertelde ze over het inventariseren en ringen van Ooievaarders in de regio Den Haag. Dat daar soms veel voor komt kijken, bleek uit haar verhaal. De nesten bevinden zich vaak op bijna onbereikbare plaatsen, zodat zelfs de brandweer ingeschakeld moest worden. De brandweermannen deden dat maar al te graag en raakten meteen enthousiast voor het vogels kijken. Het toeval wilde, dat er enkele dagen tevoren een Ooievaar met een ring op het Rederijkersplein door Wil Heemskerk werd gezien en gefotografeerd. Via Hein Verkade werd achterhaald, dat deze Ooievaar in juni 2013 in Rijswijk was geringd door....Caroline Walta.

De 2 Ooievaarders bij het Rederijkersplein foto: Wil Heemskerk

Excursie naar Durgerdam Zwartkopmeeuw foto: Petra Sonius

precies in Nederland broeden. In Noordwijk-Binnen wordt sinds 1993 elke 5 jaar een zo volledig mogelijke inventarisatie uitgevoerd van het aantal broedparen, door middel van het in kaart brengen van alle invliegplaatsen, een nauwkeurige methode die zeer arbeidsintensief is. In 2010 is de stand van de Gierzwaluw in Noordwijk aan Zee op dezelfde wijze onderzocht. Een zeer lezenswaardig artikel over een onderzoek dat veel geduld, doorzettingsvermogen en nauwgezetheid vraagt.

De realisering van het strandreservaat Noordvoort komt dichterbij. Met het geld van het Eneco Luchterduinenfonds (€10.000) is het voorontwerp uitgewerkt. De subsidies van gemeenten en provincie komen nu binnen, zodat in de loop van 2016/2017 met de uitvoering van het project gestart kan worden.

Iedereen kent inmiddels de voor- en najaarsvogelcursussen, gegeven door Dineke Kistemaker. Vele beginnende vogelaars zijn door haar ingewijd in het kijken en luisteren naar vogels. Oud-leerlingen hadden gevraagd om een “opfriscursus”. Binnen no time was de cursus volgeboekt: 30 personen hadden zich aangemeld. Na een theorieavond volgden drie veldexcursies, waarvan een zeer geslaagde naar Durgerdam. Een kolonie Zwartkopmeeuwen was het hoogtepunt.

De Gierzwaluwen zijn weer terug uit Afrika. Hein Verkade en Jan Jacobs meldten “hun” Gierzwaluwen weer terug op 6 mei. In het laatste nummer van Limosa, het kwartaalblad van de Nederlandse Ornithologische Unie en Sovon Vogelonderzoek Nederland, staat een mooi artikel van de hand van Hein Verkade over de Noordwijkse Gierzwaluwen. Het artikel, waaraan ook Jan Jacobs, Annelies Marijnissen en Ineke van Dijk hebben meegewerkt, beschrijft 20 jaar Gierzwaluwen inventariseren in Noordwijk. Gierzwaluwen zijn lastig te tellen, waardoor het niet duidelijk is hoeveel paren er

Uitkijkpunt Noordvoort foto: George Hageman

Enkele malen waren er bij de lezingen problemen met de beamer. De vereniging heeft om die reden onderzoek laten verrichten naar de oorzaak. Hieruit bleek dat de beamer aan vervanging toe was. Inmiddels is er een nieuwe beamer aangeschaft.

De promotiefilm over de vereniging, die in première is gegaan tijdens de Jubileumdag op 9 april, is voor iedereen te zien via de website. Ga naar www.strandloper.nl en ervaar zelf wat onze vereniging zo bijzonder maakt!

Onze eigen “glossy”, de Strandloper, wordt gedrukt door Multicopy. Vanwege het 50-jarig jubileum kregen we van dit bedrijf een flinke korting op de drukkosten van de Strandloper Jubileum editie, waarvoor onze hartelijke dank!

Weidoptie is een campagne van de Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH). Deze organisatie komt op voor een duurzame samenleving en richt zich hierbij op de natuur en het milieu in Zuid-Holland. Met de donaties van de campagne schaft men zonnepompen en kruidenrijke mengsels aan om het bloemrijke en vochtige grasland terug te brengen, dat de weidevogels zo hard nodig hebben. Samen met boeren, agrarische natuurverenigingen, natuurorganisaties en andere partijen legt men nieuw kuikenland en nieuwe plasdras plekken aan. Het bestuur heeft besloten een donatie van €50,- aan weidoptie over te maken.

Op 17 en 18 februari 2016 kreeg de tuin van Dirk Kuyt landelijke bekendheid door berichten in De Telegraaf, Metro en RTL-Shownieuws. In deze berichten werd ten onrechte gemeld dat de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk aan het raadslid Louis Koppel (GroenLinks/PvdA) had gevraagd, hierover vragen aan het college te stellen. Verder berichtte De Noordwijker op 23 februari over deze zaak. Ook deze berichtgeving bevat onjuistheden. Om een en ander recht te zetten en de juiste toedracht weer te geven, heeft het bestuur op 9 maart een reactie op de website geplaatst, waarin de feiten chronologisch op een rijtje zijn geplaatst. Een feit is, dat het nieuwe bestemmingsplan De Zuid niet goed gefunctioneerd heeft. Onze zienswijze indertijd

(2013) was juist ingegeven om ontwikkelingen, zoals nu in de tuin van Dirk Kuyt, tegen te houden om daarmee het unieke karakter van De Zuid te beschermen. De vereniging heeft geen raadsleden benaderd om vragen te stellen over dit incident.

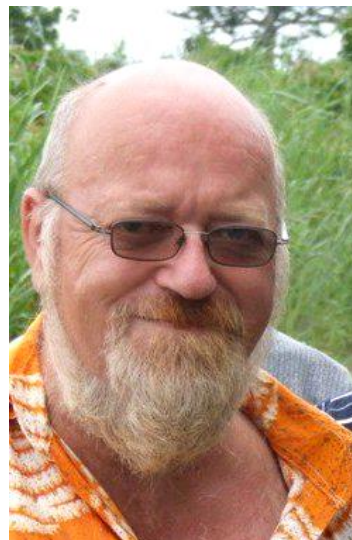
Het bestuur heeft zich gebogen over de vraag hoe om te gaan met de toegang tot de vrijdagavond- lezingen. Het afgelopen seizoen is het enkele malen gebeurd dat trouwe leden geweigerd moesten worden aan de deur, omdat de zaal vol was. De zaal biedt plaats aan maximaal 90 mensen. Door publiciteit in de plaatselijke en regionale bladen trekken de lezingen veel belangstellenden, ook veel niet-leden, temeer omdat de entree gratis is. Soms zijn er zoveel reserveringen (kosten €2,-), dat de zaal eigenlijk al voor de helft bezet is. Het bestuur heeft voor het komend seizoen de regeling gewijzigd. Er komt een onderscheid tussen leden en niet-leden, immers men moet voordeel kunnen hebben van het lidmaatschap.

Voor de vaste vrijdagavondlezingen geldt nu:

- **De toegang voor leden is gratis**
- **De zaal gaat open om 19.30 uur**
- **Vol = vol**
- **Niet-leden betalen € 5,- entree**
- **Reserveren is niet mogelijk**

Op 10 april kwam het bericht dat Arno Bos plotseling is overleden. Hij woonde al vele jaren in Ghana waar hij allerlei ontwikkelingsprojecten startte, zoals het Cashew Trade Centre Ghana. Ook betrok hij de plaatselijke bevolking bij zijn imkeractiviteiten.

Op de jubileumdag 9 april werden ook oude filmpjes gedraaid. Op één daarvan zagen we Arno met drie vrienden in zijn groene Renault-4 naar Cap Gris Nez gaan.

Arno Bos

Arno was boswachter bij Staatsbosbeheer en was ook actief voor het vogelasiel. Verder was hij raadslid voor de PvdA en de grote animator van de jaarlijkse Boven-Volmarkt rond de Oude Jeroenskerk. Zijn betrokkenheid bij Afrika is toen ontstaan.

Namens het bestuur,
George Hageman, secretaris

Workshop Vogels tekenen door Anita Walsmit Sachs

Zaterdag 17 september

Aanvang: 10:00 uur Plaats: Jan Verwey Natuurcentrum, Zilver Schoon 20

Zaterdag 17 september is er in het kader van het jubileumjaar een eendaagse workshop Vogels tekenen onder leiding van gerenommeerd kunstenaar **Anita Walsmit Sachs**.

Na haar studie begon zij als fijnschilder kunstenaar van o.a. stillevens en landschappen, vanaf haar vijftigste heeft zij gewerkt als botanisch illustrator bij het voormalig Nationaal Herbarium Nederland waar zij hoofd was van het atelier tot haar pensioen in 2013. De natuur is haar inspiratiebron voor de talrijke schilderijen in olieverf, aquarel en tekeningen in pen en inkt.

Haar werk bevindt zich in vele privé collecties over de wereld en is opgenomen in het Highgrove Florilegium van ZKH Prins Charles van Engeland en het Florilegium van de Royal Botanic Gardens te Sydney. Voor meer informatie over haar werk zie: www.anitawalsmitsachs.com

Kosten voor de workshop zijn €15,- per persoon inclusief koffie/thee en lunch en kunnen contant aan de deur worden voldaan. Papier en potloden zijn aanwezig, dus u kunt direct aan de slag!

Mocht u al een gevorderde tekenaar zijn en liever willen aquareller dan dient u zelf papier en aquarelleer spullen mee te brengen, want die zijn niet aanwezig.

De workshop is alleen voor leden toegankelijk. U dient zich wel van tevoren aan te melden, want we hebben maar een beperkt aantal plaatsen.

U bent van harte welkom vanaf 9:30 uur, de workshop start om 10:00 uur en eindigt rond 15:30 uur.

Aanmelden kan via Petra Sonius bij voorkeur per mail: petrasonius@gmail.com of na 19u 's avonds per telefoon 06 - 4404 3603.

WADDENWEEKEND 2016

De Kroonspolders Vlieland foto: George Hageman

Het jaarlijkse waddenweekend gaat dit jaar naar het bij velen geliefde eiland Vlieland. We verblijven 9, 10 en 11 september in 't West End. Deze accommodatie is mooi gelegen, als laatste pand van de Dorpsstraat, direct aan de Waddenzee.

We vertrekken vrijdag aan het begin van de middag en hopen zondagavond weer thuis te zijn. Voor het weekend worden fietsen gehuurd, er wordt gezamenlijk gekookt en gegeten.

Tijdens het traditionele waddenweekend heeft u gelegenheid nader kennis te maken met andere leden. Daarnaast wordt er uiteraard veel tijd besteed aan excursies op het eiland, waarbij vogelwaarnemingen centraal staan. Er is echter ook aandacht voor planten en insecten, waaronder vlinders en libellen.

Al jaren wordt, op een gezellige manier, fanatiek gepoogd het aantal waargenomen vogelsoorten de 100 te laten passeren. Iets waar we nu al drie jaar op rij in zijn geslaagd!

Op zaterdag wordt gefietst richting de Kroonspolders. Onderweg wordt bij boschages die in de luwte liggen gestopt om Grauwe en of Bonte Vliegenvangers te spotten. De Kroonspolders zelf zijn schitterend gelegen. De wandeling over de dijk, die de polders van het wad scheidt, geeft een prachtig overzicht van het gebied en goed zicht op de vele soorten die hier foerageren en rusten. Hier kunnen zeker leuke waarnemingen worden gedaan.

Het eiland heeft verder bossen, duinvalleien, polders en heide. Deze variatie aan landschappen maakt het eiland zeker de moeite van een bezoek waard.

Het Waddenweekend is voor iedereen geschikt, van beginnend vogelaar tot expert, dus meldt u gerust aan!

U begrijpt dat het jaarlijkse waddenweekend een unieke kans is het eiland Vlieland te verkennen, met al het moois wat er groeit en bloeit! Een kans die u niet voorbij kunt laten gaan!

Meldt u daarom snel aan, bij voorkeur voor eind juli, door overmaking van een bedrag van

€ 110,- op rekeningnummer NL39INGB0002573795 ten name van Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk onder vermelding van Waddenexcursie 2016 en uw naam.

Uw aanmelding is pas definitief na overmaking van het betreffende bedrag.

Om de organisatie goed te laten verlopen, wil ik u vragen u ook per **e-mail** aan te melden.

Daarbij ontvang ik graag de volgende gegevens:

- Naam, adres en telefoonnummer (bij voorkeur ook mobiel)
- Wilt u chauffeur zijn? (vergoeding benzine / parkeerkosten)
- Vertrekt u op eigen gelegenheid naar de boot? (beperkte vergoeding vervoerskosten)

Ook voor nadere informatie kunt u uw vragen via onderstaand e-mailadres stellen.

Tot ziens in september!

Ruurd Eisenga
Julianastraat 3, 2202 KA Noordwijk
excursies@strandloper.nl

Welkom in de boeiende wereld van paddenstoelen

Arie Dwarswaard

De Noordwijkse Natuurvereniging heeft al heel lang een werkgroep Paddenstoelen. Vele jaren gaf Lutgarde Roelandt leiding aan deze groep; sinds afgelopen jaar ben ik de contactpersoon. De werkgroep bekijkt elke tweede zaterdag van de maand een van de vele natuurgebieden in de omgeving van Noordwijk als het gaat om paddenstoelen. Dat doen we het hele jaar, en we vinden ook het hele jaar paddenstoelen. Natuurlijk ligt de nadruk op de periode september tot en met januari, maar ook in de tussenliggende maanden is er genoeg te vinden. Bij twijfel over de juiste soort hebben we enkele leden in de werkgroep die via microscopisch onderzoek kunnen vaststellen om welke soort het gaat. De gegevens sturen we door naar het Landelijke Meetnet. Daarmee leveren we een essentiële bijdrage aan de ontwikkelingen op het gebied van paddenstoelen.

Zandtulpje

Veel leden denken dat ons gebied niet zo interessant is als het om paddenstoelen gaat. Niets is minder waar. De afgelopen jaren hebben we bijna vijfhonderd verschillende soorten op naam kunnen brengen. Daaronder bevinden zich zeldzame soorten, zoals de Peperbus, de Viltige aardster, de Duinstinkzwam en het Zandtulpje. Als werkgroep verwelkomen we graag nieuwe leden. Geen probleem als u een keer wil meelopen om de sfeer te proeven. Hieronder treft u het programma aan voor het hele jaar. De wandelingen starten om 10.00 uur en duren tot 12.00 uur.

Wellicht tot ziens,

Arie Dwarswaard
Telefoon 0252 233 466

- 11 juni Leeuwenhorst de huisjes, parkeren rechts van de Gooweg
- 9 juli Nieuw Leeuwenhorst
- 6 augustus Hollands Duin, parkeerplaats Duindamse Slag
- 10 september Huys te Warmond, Warmond
- 8 oktober Zuid-Hollands Landschap, parkeren op de Vogelaardreef bij het zweefvliegveld
- 12 november Berkheide, Katwijk, parkeren Laan van Nieuw Zuid, Katwijk
- 10 december Klein Leeuwenhorst, parkeren rechts van de Gooweg.

Paddenstoelenwerkgroep Berkheide Katwijk

Houtsnippentelling in de Amsterdamse Waterleidingduinen in juni 2015

Hein Verkade, Leo Schaap en Gab de Croock

Sinds de jaren zestig worden er broedvogels geïnventariseerd door leden van onze vereniging. Met behulp van de richtlijnen vanuit Sovon lukt dit voor de meeste vogelsoorten goed. Zo zingen Fitissen en Zanglijsters zeer frequent in hun afgebakende territorium en zijn de nesten van Meerkoeten en Knobbelzwanen gemakkelijk op te sporen. Maar er zijn ook soorten die zich minder gemakkelijk laten tellen. Gaaien en Waterhoentjes gedragen zich heimelijk, Kneutjes vliegen vaak maar wat rond in los-vaste groepjes en Appelvinken en Glanskoppen zingen weinig en onregelmatig. En dan zijn er soorten die je weleens ziet, maar waar je geen idee van hebt waar en in welk aantal zij broeden. In deze categorie valt de Houtsnip. De vaste tellers in de Amsterdamse Waterleidingduinen weten zeker dat er vogels broeden. Er worden baltsende mannetjes waargenomen en er is bij toeval ooit een vrouwtje met kleine kuikentjes gezien. Maar het is gissen in welk kavel ze broeden en hoeveel het er zijn. Bij een recente telronde voor het vogelboek 'Tussen tulpen en de zee' werd uitgegaan van zeker twee baltsende mannetjes in het gebied.

Het probleem wordt nog duidelijker wanneer je de literatuur erop naslaat. Volgens de Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek uit 2011 is ieder territorium- en nestindicerend gedrag tussen 15 maart en 20 juli een geldige waarneming. Dat geldt ook voor losse individuen en paren (??) tussen 30 april en 20 juli. De fusieafstand tussen uitsluitende waarnemingen is 1000 meter. Maar vervolgens vermeldt Cramp dat nesten zonder geluk onvindbaar zijn en dat je vrijwel nooit paren kunt zien vliegen omdat vrouwtjes altijd in de dekking blijven en een paarband voor hoogstens enkele dagen bestaat. Uit onderzoek is gebleken dat mannetjes tot wel vier verschillende vrouwtjes bevruchten. Met de fusieafstand kom je ook in de problemen want baltsende mannetjes zoeken elkaar regelmatig op en vliegen met elkaar mee. Tijdens de baltsvluchten kunnen grote afstanden worden afgelegd en kan de route door het 'territorium' van een ander mannetje lopen. De route van de baltsvluchten kan per avond verschillen. De ANWB vogelgids houdt het kort en bondig: De Houtsnip is het best te zien in avondschemering vanaf een goed uitkijkpunt in bekend broedgebied, vooral in april-juni wanneer baltsende mannetjes over een groot gebied 'patrouillevluchten' maken in horizontale, rechte vlucht vlak boven de boomtoppen.

Hoe kun je met zo'n gedrag vat krijgen op aantallen en broedplaatsen van de Houtsnip? In 2014 kreeg ik een onderzoek uit Noord-Brabant onder ogen waarmee we op weg werden geholpen. Leo Ballering heeft met een aantal vogelvrienden een simultaan-telling

georganiseerd om erachter te komen hoeveel territoriale mannetjes actief zijn in het natuurgebied 'Melven' bij Veghel.

De opzet is vrij simpel. Je zoekt een aantal enthousiaste vogelaars die een avond in groepjes van twee een telpost willen bemannen. Vooraf zet je alle horloges en i-phones gelijk dmv de stopwatch. Dan ga je het veld in en telt vanaf de telpost alle overvliegende en roepende mannetjes gedurende ruim een uur en noteert exact de tijd waarop zij worden gezien en de richting waarin zij vliegen.

Tijdens onze vogelaarsavond eind 2014 bleek er een grote belangstelling te zijn om een dergelijke telling ook hier te organiseren. Niet minder dan twintig vogelaars wilden aan de eerste Noordwijkse Houtsnippentelling meedoen! Als datum werd voor 8 juni in de avondschemering gekozen. Vooraf werden in het Jan Verwey Natuurcentrum onder het genot van koffie alle klokken gelijkgezet (fig.1).

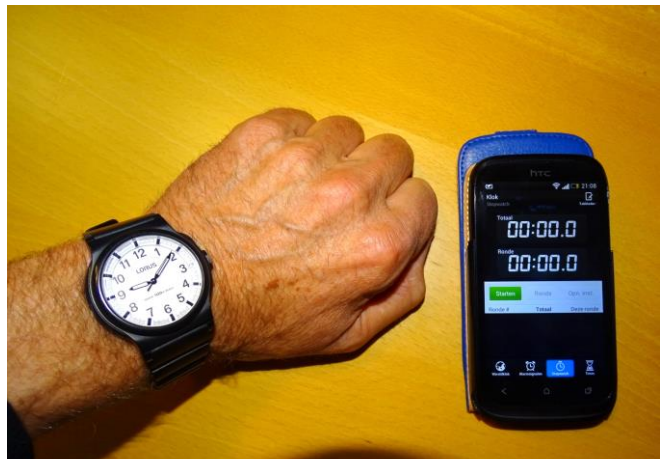

Fig 1 Alle klokken vooraf gelijkzetten is noodzakelijk om zeker te zijn van aan- en uitsluitende waarnemingen.

De telposten werden verspreid over het hele zuidelijke deel van de AWD gekozen waar de Noordwijkse vogelaars jaarlijks de broedvogels inventariseren. Het geaccidenteerde duinterrein is vrij open met geïsoleerde bosjes. Alleen in de zuidoosthoek bevinden zich wat grotere aaneengesloten bossen met daaronder grote velden met Adelaarsvaren. Er werd vanaf 21.30 uur anderhalf uur gepost. De weersomstandigheden waren vrij gunstig. Het was helder en er stond maar weinig wind. Het koelde daardoor wel behoorlijk af. Na afloop kwamen alle tellers bij Martha en Peter aan de Kapelleboslaan thuis samen, om onder het genot van een borrel hun ervaringen uit te wisselen. De resultaten waren enigszins teleurstellend. Op zes posten werd geen enkele Houtsnip waargenomen (fig.2).

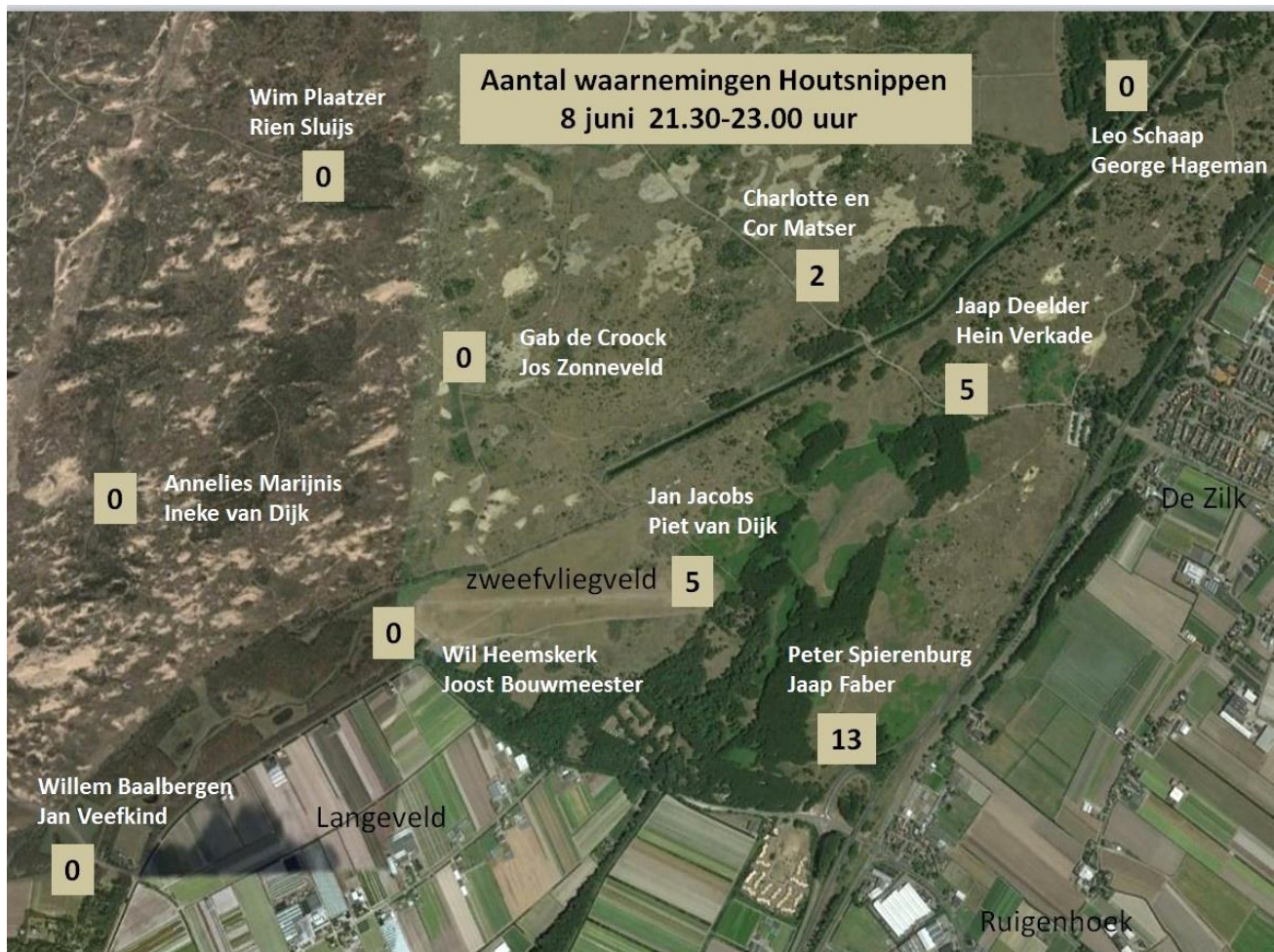

Fig. 2 Alle telposten op 8 juni met het aantal keer dat een overvliegende Houtsnip werd waargenomen.

Deze posten lagen allemaal in het open duin met verspreide bosjes. In de zuidoost hoek was het wel raak. Alle posten hadden daar meerdere keren een overvliegende Houtsnip waargenomen met de hoogste frequentie in de meest zuidoostelijk gelegen Ruigenhoek. Nadat iedereen alcoholisch was opgewarmd steeg de stemming snel en werd besloten om op 15 juni 'op herhaling' te gaan. Alle telposten zouden op die dag dicht bij elkaar in de zuidoosthoek worden geconcentreerd.

Leo Schaap en Gab de Croock werkten de gegevens van 8 juni uit en kwamen tot de conclusie dat het in ieder geval om meerdere baltsende haantjes moest gaan, mogelijk twee of drie.

Op 15 juni waren de weersomstandigheden nog iets gunstiger dan op 8 juni. Vrijwel windstil, helder en minder fris. De negen telpunten lagen nu binnen de driehoek die gevormd wordt door het zweefvliegveld in het westen, de ingang de Zilk in het noordoosten en de Ruigenhoek in het zuidoosten. De onderlinge afstanden waren aanzienlijk kleiner dan tijdens de vorige telling, waardoor het synchroon afstellen van de klokken nog belangrijker was. Bij controle achteraf bleek het verschil in timing tussen de verschillende

uurwerken minder dan een seconde te zijn. Door de opgedane ervaring werd de waarnemingsperiode aangepast: van 22.00 uur tot 23.15 uur. Na afloop verzamelden we weer bij Martha en Peter. Nu kwamen alle tellers opgetogen terug, want alle posten hadden overvliegende Houtsnippen opgeleverd (fig.3). Maar de aantallen per post verschilden enorm. Bij de ingang de Zilk 9, bij het zweefvliegveld 16 en maar liefst 23 bij de Ruigenhoek (fig.4).

Fig 3 Op 15 juni kwam iedereen opgetogen terug. Jan Jacobs en Ineke van Dijk

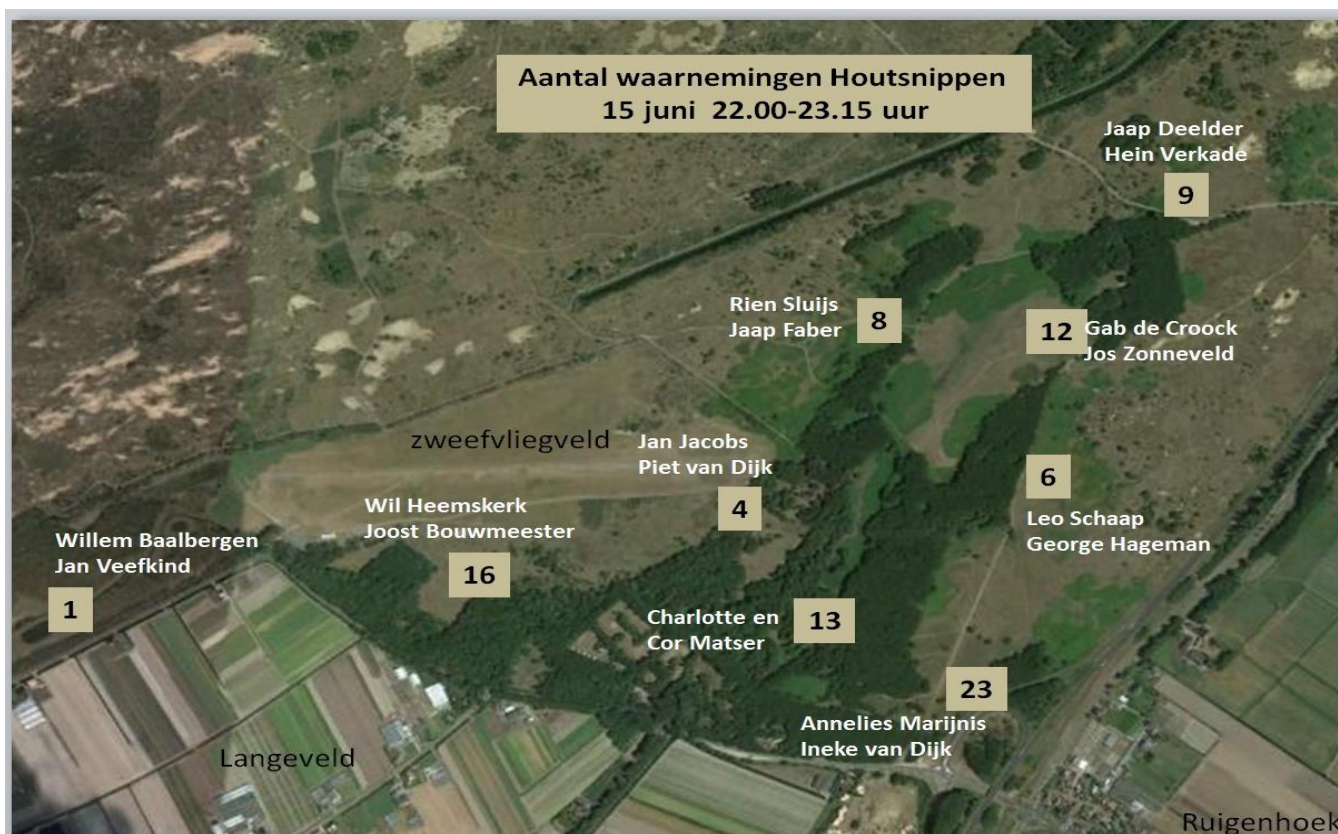

Fig. 4 Alle telposten op 15 juni in de zuidoost hoek van de AWD met het aantal keer dat een overvliegende Houtsnip werd waargenomen.

Een papierwinkel bedekte de tafel en met het vorderen van de avond ook de vraag hoe dit aan te gaan pakken (fig.5).

Gab de Croock nam de taak op zich om alle waarnemingen met bijbehorende tijden en vliegrichtingen te sorteren en op de kaart te zetten. Deze klus bleek omvangrijker dan gedacht en slokten een paar maandenlang de nodige avonden op. Maar daarna heb je ook wat! Het bleek mogelijk om vliegroutes van individuele vogels langs diverse telposten te volgen en in te tekenen op de kaart (aansluitende waarnemingen fig.6).

Aan de andere kant konden verschillende haantjes worden onderscheiden omdat vrijwel gelijktijdig tot wel vier vogels op diverse telpunten in verschillende richtingen vlogen (uitsluitende waarnemingen fig.7).

Op enkele telposten werden twee langs vliegende en knorrende haantjes tegelijk waargenomen. Ook werden een aantal dominante vliegrichtingen onderscheiden. Sommige vogels leken meerdere keren een min of meer vaste route af te leggen. Zij vlogen steeds met ongeveer gelijke tussenperiode, vanuit dezelfde richting, langs dezelfde telpost.

Als broedvogelteller wil je natuurlijk graag weten hoeveel baltsende Houtsnippen er in het gebied rondvliegen. Dat blijkt niet eenvoudig vast te stellen. Als uitgangspunt hiervoor is naar een aantal criteria gekeken; het aantal uitsluitende waarnemingen, de waarnemingen van meerdere vogels tegelijk en het aantal waarnemingen per telpost in de uiterste hoeken van het telgebied.

Als voorlopige conclusie gaan we ervan uit dat er in het noordelijk deel van het telgebied één haantje actief was, in het westelijk deel twee en in de zuidoost hoek drie (fig.8).

Fig 5 Een berg papier bedekt de tafel. Nieuwsgierig naar het resultaat wordt alles op een rij gelegd. Vlnr Joost Bouwmeester, Cor Matser, Jan Veeffkind, Charlotte Matthijsse, Gab de Croock en Leo Schaap

Dat zou betekenen dat er totaal zes baltsende haantjes rond zouden vliegen in het zuidelijk deel van de Amsterdamse Waterleidingduinen. Het moge duidelijk zijn dat dit een schatting is. Hopelijk worden er in de toekomst nog betere onderzoeksmethoden ontwikkeld waardoor het aantal Houtsnippen nauwkeuriger is vast te stellen.

Gezien het enthousiasme van de deelnemers wordt er in 2016 weer een houtsnippentelling georganiseerd. We zijn benieuwd wat dat gaat opleveren.

Fig. 6 De genummerde telposten op 15 juni met drie aansluitende routes van overvliegende Houtsnippen

Fig. 7 De genummerde telposten op 15 juni met vier uitsluitende waarnemingen van overvliegende Houtsnippen

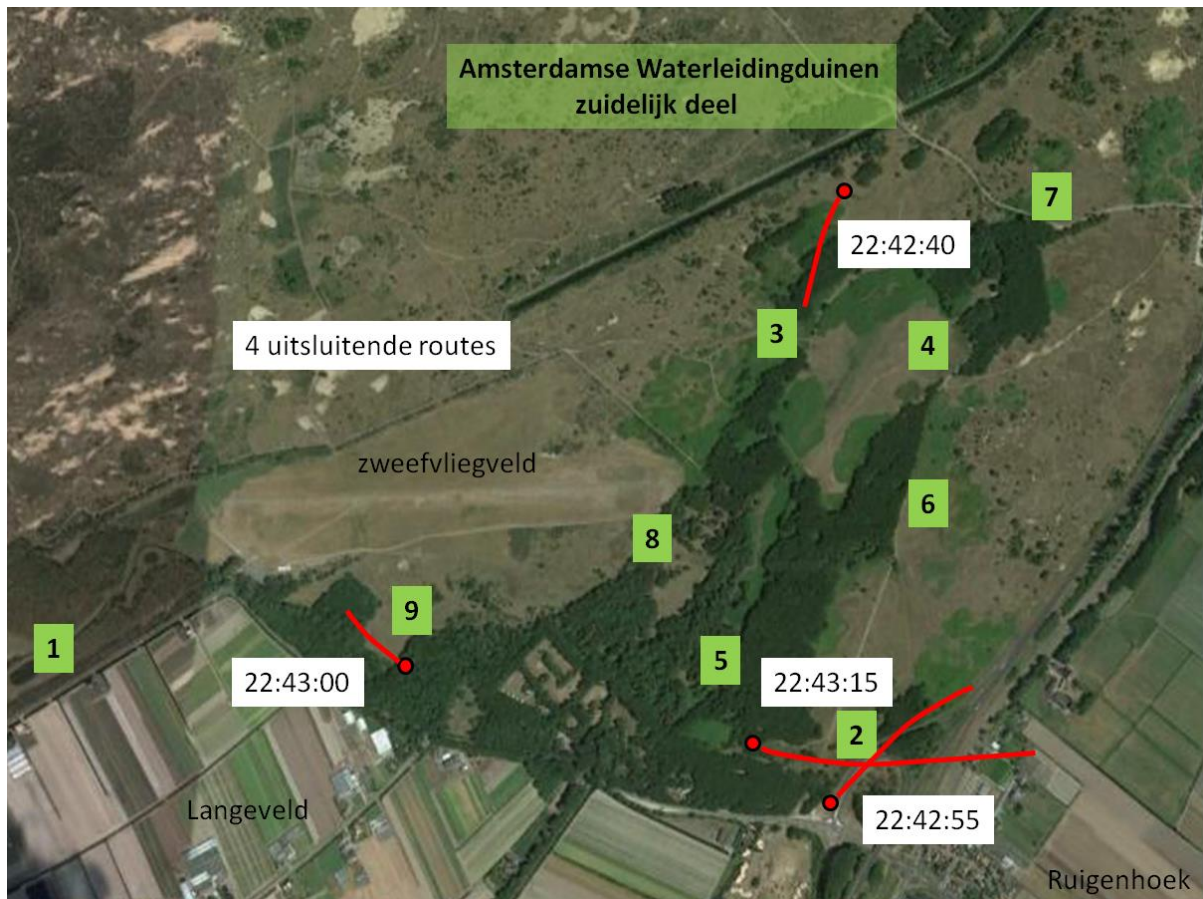

Fig. 8 De genummerde telposten op 15 juni met de plekken waar meerdere haantjes tegelijk werden waargenomen, het aantal waargenomen haantjes op de telposten in de hoeken van het telgebied en de schematische weergave van de mogelijke vliegroutes van de zes verschillende haantjes

Houtsnip in de tuin foto: Leo Schaap

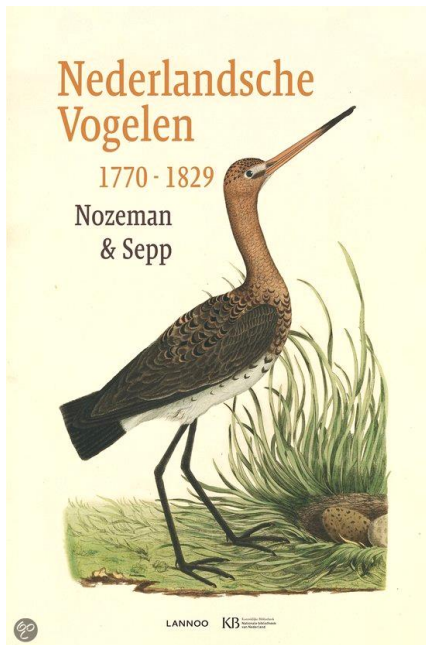
Geraadpleegde werken:

- Ballering L. 2012. Houtsnippentelling Melven, Veghel 08 juni 2012. Uden.
 Van Dijk A.J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
 Van Dijk J., P.J. Spierenburg & H.J. van Stijn 2011. Tussen tulpen en de zee. Vogels van de Duin- en Bollenstreek. Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk, Noordwijk.
 Svensson L. 2012. ANWB Vogelgids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Utrecht.
 Cramp S. & K.E.L. Simmons (red.) 1983. The birds of the Western Palearctic, Vol. 3. Oxford University Press.

Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek

Jelle van Dijk

Nozeman & Sepp 2014. **Nederlandsche Vogelen 1770-1829**. Uitgevers: Lannoo & Koninklijke Bibliotheek. 816 pagina's. Prijs € 129.

Ter gelegenheid van ons 50-jarig jubileum hield burgemeester Rijpsma op 9 april een toespraak bij de opening van de kunsttentoonstelling in het Jan Verwey Natuurcentrum. Daarbij overhandigde hij voorzitter Jaap Eisenga namens het gemeentebestuur het grootste vogelboek dat ooit in ons land is uitgegeven. Het gaat hier om een facsimile uitgave van het oorspronkelijke werk *Nederlandsche Vogelen* dat in vijf delen verscheen in de periode 1770 - 1829.

De vijf delen zijn in deze nieuwe uitgave samengebracht in één band, voorzien van een register en een inleiding. Die inleiding maakt duidelijk dat met dit boek de serieuze ornithologie in ons land begon. In de achttiende eeuw hielden nogal wat welgestelden er een naturaliënkabinet op na, waarin zij grote verzamelingen aan mineralen, opgezette vogels en opgeprikte insecten aanlegden. Op hun buitenplaatsen was vaak een menagerie aanwezig, waarin vogels en dieren uit de koloniën te bewonderen waren. Voor de inlandse avifauna kwam pas in de tweede helft van de achttiende eeuw wat meer belangstelling. Het was de uit Hamburg afkomstige Christiaan Sepp die met zijn zoon Jan Christiaan het initiatief nam om een boek over de *Nederlandsche Vogelen* uit te geven. Zij dreven een boekhandel en uitgeverij in Amsterdam en waren bekwame graveurs. Voor het schrijven van teksten bij de platen trok hij Cornelis Nozeman aan. Deze Remonstrantse predikant was een kenner van de inlandse avifauna doordat hij lange wandelingen maakte op allerlei plaatsen in Noord- en Zuid-Holland. Hierbij liet hij zich vergezellen door ervaren nestenzoekers. Nozeman wilde namelijk zeker weten of hij met een Nederlandse

broedvogel te maken had. Bij zijn tochten maakte hij veel aantekeningen over de leefwijze (de 'oeconomie' noemde hij dat) van de vogels. Vanzelfsprekend voor die tijd was hij ook jager. In zijn beschrijvingen gaat Nozeman in op het verenkleed, de leefwijze, de nestbouw en de al of niet vermeende schadelijkheid voor de landbouw. Is dat laatste het geval dan volgen aanwijzingen hoe de soort het best bestreden kan worden. Wellicht interessanter voor de lezers van nu zijn de culinaire aanwijzingen. Zo zijn Meerkooit, Spreeuw en Kemphaan goed te eten en vormt de Rotgans een ware delicatessen!

De afbeeldingen doen in onze ogen af en toe wat houterig aan omdat veel vogels nagetekend werden van opgezette exemplaren. Niet alleen door gebrek aan vakmanschap, maar nog meer door het ontbreken van veldervaring met de desbetreffende soort, wist de preparateur niet steeds de juiste houding goed weer te geven. Soms is zelfs niet te zien om welke soort het eigenlijk gaat.

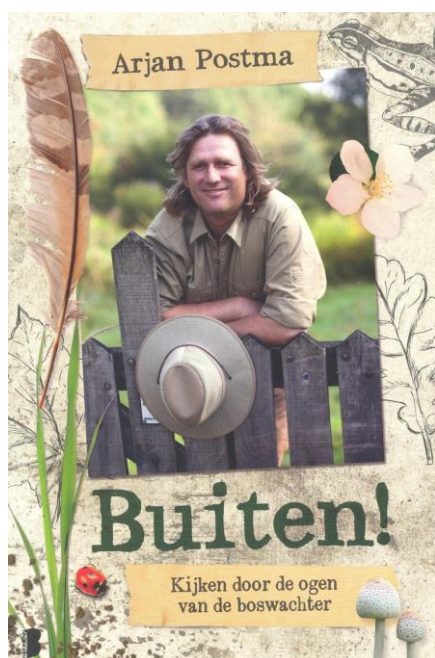
Doordat het boek met handgekleurde platen werd uitgegeven, was aanschaf alleen voor de rijke elite weggelegd. De oplage bedroeg nauwelijks 100 exemplaren! Het productieproces verliep zo langzaam dat Nozeman de voltooiing niet meer meemaakte. Het schrijven van de laatste delen werd door anderen voortgezet, onder andere door Temminck, de eerste directeur van het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie in Leiden.

Het boek is in groot formaat (56 x 39 cm) uitgegeven. Hierdoor konden veel vogels op ware grootte worden afgebeeld. In veel gevallen zijn ook nesten met eieren getekend. Opvallend is dat nogal eens ook een albino exemplaar is afgebeeld. Het boek geeft verder een goed inzicht in de toen gebruikte vogelnamen. Sommige namen blijken eeuwenoud te zijn, maar anderen zijn volledig in onbruik geraakt zoals 'de zwemmer' voor de Grauwe Kiekendief en 'de kleine hertog' voor de Dwergooruil. Dit bijzonder interessante boekwerk is nu ook in kleiner formaat (op 70%) verschenen. Hierdoor is het gewicht van 12,5 kg teruggebracht tot 8 kg. De prijs van deze verkleinde uitgave bedraagt € 99. Heb je meer belangstelling voor een origineel exemplaar, dan zal je ten minste 16 miljoen euro moeten meebrengen!

Arjan Postma 2014. **Buiten!** Uitgeverij Koen van Santvoord en Meulenhoff Boekverl. Amsterdam. 263 pagina's. Prijs € 15.

Arjan Postma is een bekende TV-persoonlijkheid die met zijn bevroren verhalen eerst de aandacht trok in *De Wereld Draait Door* en later in *RTL Late Night* bij Umberto Tan. In het kader van ons 50-jarig jubileum hield Arjan Postma op 22 april 2016 een lezing in het Jan Verwey Natuurcentrum. Een bijzondere lezing! Want wanneer maak je mee dat een spreker zo'n anderhalf uur aan het woord is zonder ook maar één plaatje te laten zien! Als dan de zaal toch geboeid blijft luisteren, begrijp je dat Postma een rasverteller is. En wat hij vertelde was ook zeker de moeite waard. Arjan Postma bleek de

ontwikkelingen in de veldbiologie goed bij te houden. Zo vatte hij bijvoorbeeld het recent beschreven paringsgedrag van Kemphanen op heldere wijze samen. Ook allerlei belevenissen uit zijn boswachterpraktijk passeerden de revue. Kortom het was een vlotte, boeiende lezing met een hoge informatiedichtheid!

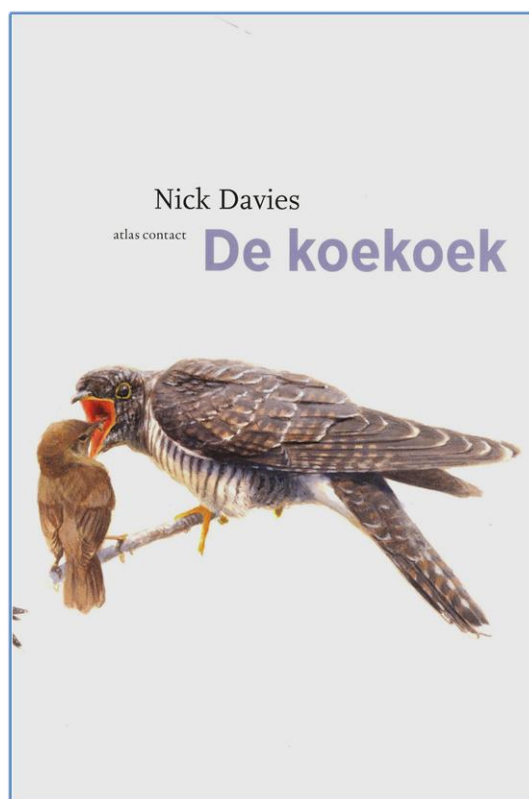
In het boek dat voor onze bibliotheek is aangeschaft, zijn diverse onderwerpen uit zijn lezing terug te vinden. Na het lezen van een paar stukje weet je: Arjan schrijft zoals hij vertelt. Dus lekker vlot en informatief. In het boek zul je ook geen plaatjes vinden van de dieren die passeren. Wel zijn enkele werktekeningen opgenomen om bepaalde voorwerpen zelf te maken, zoals een egelhuisje, een strandfuij en een hommelmastje. Van harte aanbevolen en ook heel geschikt om anderen cadeau te doen.

Nick Davies 2016 **De koekoek**. Uitgeverij Atlas Contact Amsterdam/Antwerpen. 287 pagina's. Prijs € 25.

Al een jaar na het uitkomen van *The cuckoo* in Engeland, heeft Uitgeverij Atlas Contact een vertaling van dit boek uitgebracht. Een prima idee, want het boek van Davies boeit van begin tot eind. De Koekoek is dan ook een intrigerende vogel. Eigenlijk is het een Afrikaanse soort, die slechts drie maanden naar Europa komt om daar voor nageslacht te zorgen. De manier waarop de Koekoek dat organiseert, wordt in dit boek op grondige, maar boeiende wijze beschreven. Je spaart natuurlijk een boel energie uit door je eieren in de nesten van andere vogels te deponeren, maar er komen heel wat listen bij kijken om dat voor elkaar te krijgen! Elk koekoekvrouwje is gespecialiseerd op één gastoudersoort. Door urenlang verscholen in het groen de omgeving te observeren, worden de nestplaatsen van gastouders gelokaliseerd. Als er gefoerageerd moet worden, vliegt zij een eind weg om zo min mogelijk bij de gevonden nesten op te vallen. Als de mogelijke gastouders met de eileg zijn begonnen en nog niet continu bij het nest aanwezig zijn, slaat de Koekoek toe. Zij vliegt naar het nestje, pikt er een ei uit en

slikt dat door. Daarna wordt binnen enkele minuten een koekoeksei in het nest gelegd. Dat ei is iets groter dan de andere eitjes, maar heeft een kleur en streepjespatroon dat veel op dat van de andere eitjes lijkt. Als de gastouders het ei niet herkennen, volgt er een horror scenario waarbij geen eigen jongen, maar wel één Koekoek wordt grootgebracht.

Het aardige van dit boek is, dat de schrijver allerlei experimenten uitvoert om meer inzicht te krijgen in de evolutionaire 'wapenwedloop' tussen de Koekoek en de gastouders. Zo maakt hij veel verschillende namaak eitjes en deponeert die in de door hem gevonden nesten van de Kleine Karekiet, om te kijken hoever de herkenning door de gastouders gaat. Door dit te doen in een gebied met veel Koekoeken en in een gebied zonder Koekoeken, vond Davies dat Kleine Karekieten veel minder alert zijn op vreemde eieren als er geen Koekoeken in de buurt rondvliegen.

De verleiding is groot hier nog veel meer te vertellen over de wisselwerking tussen Koekoek en Kleine Karekiet. Toch nog een bijzonderheid tot besluit. Een jonge Koekoek heeft een bedelroep die sterk lijkt op een vol nest met jonge karekieten. Hierdoor blijven de ouders de gehele dag voedsel aandragen. Ook al is in dit boek geen foto of grafiek te vinden, het boeit van begin tot eind. Speciaal aanbevolen voor de trouwe inventariseerders van de BMP-kavels in de AW-duinen die regelmatig een Koekoek zien en horen. Van paarvorming in namelijk geen sprake en van een duidelijk eigen territorium van de mannetjes al evenmin. Dit maakt het vrijwel onmogelijk vast te stellen hoeveel Koekoeken een bepaald gebied bewonen.

Een nieuwe wet voor de natuur: Wet Natuurbescherming

Jelle van Dijk

De bescherming van de natuur was tot nu toe vastgelegd in drie wetten:

- de Natuurbeschermingswet (voor bescherming van gebieden)
- de Flora- en faunawet (voor bescherming van soorten)
- de Boswet (voor het in stand houden van bossen).

In 2015 hebben de Tweede en Eerste Kamer de *Wet Natuurbescherming* aangenomen. Deze wet zal per 1 januari 2017 de drie genoemde wetten vervangen. Wat verandert er en betekent deze nieuwe wet ook een verbetering?

Vogels

Vogelbescherming Nederland is positief. Alle vogels blijven in principe beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn. Het aantal soorten waarop gejaagd mag worden zal niet groter worden en blijft beperkt tot vijf soorten (Wilde Eend, Fazant, Houtduif, Haas en Konijn). Deze bepaling lijkt belangrijker dan hij is, want de provincies mogen evenals nu ontheffingen verlenen en tot uitzonderingen besluiten. En in het verlenen van ontheffingen loopt onze provincie beslist niet achteraan!

Reptielen, amfibieën en zoogdieren

Ook voor deze dieren is er nauwelijks iets in de nieuwe wet veranderd. Padden, kikkers en reptielen blijven dus beschermd. Ook de vleermuizen en andere zoogdieren behouden hun bijzondere positie wat de bescherming betreft.

Rietorchis - juni 2015 - Oosterduinse Meer

Planten

Voor de bescherming van planten ziet het plaatje er minder gunstig uit. De lijst met beschermde plantensoorten is namelijk drastisch ingekort. In de Flora- en faunawet was een flinke lijst van beschermde planten opgenomen. Die lijst hield rekening met het feit dat de meeste burgers, maar ook veel groenbeheerders geen uitgebreide plantenkennis bezitten. Daarom waren alle orchideeën, alle klokjes, alle gentianen en alle

stuitbloemen beschermd. Tot de genoemde plantenfamilies behoren ook soorten die echt niet zeldzaam zijn en eigenlijk geen bescherming nodig hebben. Maar omdat verwisseling met een zeldzame, verwante soort nogal eens voor de hand ligt, waren alle soorten uit die families beschermd. Ook soorten die vaak geplukt worden zoals Blauwe zeedistel en Veldsalie stonden tot nu toe op de lijst van beschermde planten. Verder waren de meeste muurplanten beschermd. In de Wet Natuurbescherming is daar een forse streep doorgehaald. Zo is van de muurplanten straks alleen nog de zeldzame Schubvaren beschermd. Van de orchideeën zijn nog slechts vijf soorten op de lijst terug te vinden waarvan er niet één in onze regio te vinden is. Het is dus gedaan met de wettelijke bescherming voor soorten als Rietorchis, Bijenorchis en Hondskruid. Buiten dit lijstje blijft de zeldzame Groenknolorchis beschermd omdat die soort tezamen met Drijvende waterweegbree en Kruipend moerasscherm op het korte lijstje van Europees beschermde soorten staat.

Bijenorchis - juni 2010 - wegberm Noordwijkerhout

Nieuwe lijst beschermde planten

Tegenover de tientallen soorten die niet langer beschermd zijn, staat een kort lijstje van soorten die aan de lijst zijn toegevoegd. Het gaat hierbij voornamelijk om zeer zeldzame soorten die vrijwel uitsluitend in beschermde natuurgebieden te vinden zijn en daardoor toch al bescherming genieten. Zo gaat het soms om soorten waarvan slechts één of twee vindplaatsen in ons land bekend zijn zoals bij Tengere distel en Veenbloembies. Opvallend is verder dat er heel wat éénjarige soorten aan de lijst zijn toegevoegd. Daarmee is het aandeel éénjarige soorten op de lijst gestegen tot 35% (was 3%). Eigenlijk een vreemde zaak omdat éénjarige soorten moeilijk te beschermen zijn. Deze soorten zijn vaak sterk afhankelijk van het kunstmatig open houden van groeiplaatsen. Daarbij kan gedacht worden aan bijzondere akkeronkruiden. Zo staat op de nieuwe lijst bijvoorbeeld

de Grote leeuwenklauw, een zeldzaam akkeronkruid dat moeilijk van de veel voorkomende Kleine leeuwenklauw te onderscheiden is. Je hebt er echt *Heukels' Flora van Nederland* bij nodig om beide soorten van elkaar te kunnen onderscheiden.

In het artikel over de nieuwe Wet Natuurbescherming in het blad *Planten* van de stichting Floron wordt met verbazing over bovenstaande zaken geschreven. Je krijgt hierbij de indruk dat er niet echt geluisterd is naar de adviezen van Floron bij het opstellen van de nieuwe lijst van beschermde planten. De tevredenheid van Vogelbescherming Nederland is bij Floron ver te zoeken!

Nieuwe lijst van beschermde planten voor de Duin- en Bollenstreek

Van de soorten die de nieuwe lijst vermeldt, zijn er slechts vier ooit in onze regio aangetroffen. Permanente vestiging van deze soorten in de nabije toekomst ligt niet voor de hand. Van deze soorten hoeft dus niemand zich iets aan te trekken. Het gaat om de volgende soorten:

- Stofzaad voor het jaar 2000 op enkele plaatsen in de Noordduinen
- Glad biggenkruid eenmaal gevonden bij De Zilk en eenmaal in het Langeveld
- Ruw parelzaad rond 1990 bij de Nieuweweg (Hillegom) gevonden
- Kluwenklokje enkele keren in een wegberm, verwilderd vanuit een tuin.

Kluwenklokje - juni 2009 - Middengebied Noordwijk

Tevreden aannemers en groenbeheerders

Uit de gang van zaken krijg je de stellige indruk dat de nieuwe lijst van beschermde soorten tot stand is gekomen na stevig lobbywerk uit de hoek van bouwondernemers en groenbeheerders. Een bouwplan kan bijvoorbeeld vertraging oplopen en ook duurder worden als er rekening gehouden moet worden met een kademuur waarop bijzondere varens groeien.

Een loonbedrijf dat ingehuurd is om de gemeentelijke bermen iedere maand te maaien zal vermoedelijk hogere kosten in rekening brengen als plekken met Rietorchissen in mei en juni niet gemaaid mogen worden. En zo zijn er nog wel meer zaken te noemen waarbij waardevolle natuur kostenverhogend kan werken. Door diverse politici is hiertegen vaak geageerd waarbij woorden als

'doorgeschoten natuurbescherming' in de mond werden genomen.

Nieuwe bepalingen

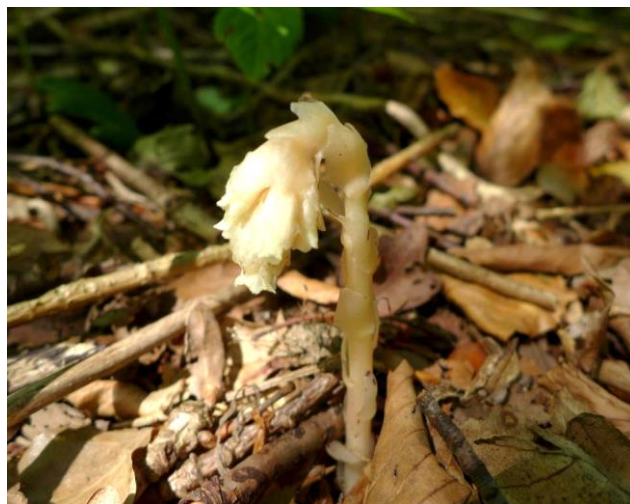
In de nieuwe Wet Natuurbescherming wordt de bestaande Flora- en faunawet nog verder uitgekleeft. Ten aanzien van de beschermde planten merkte de Flora- en faunawet op:

"Het is verboden beschermde planten te plukken, uit te steken en te verzamelen". In de nieuwe wet is deze regel voorzien van twee toevoegingen (vet gedrukt): "Het is verboden om **opzettelijk** beschermde planten te plukken, uit te steken of te verzamelen **in hun natuurlijke verspreidingsgebied**."

Deze bepaling is ongetwijfeld op advies van groenbeheerders in de wet opgenomen. Tot nu toe was een gemeente verplicht om bij het maaien van bermen en slootkanten rekening te houden met beschermde planten. Straks speelt dat zelden meer, want behoort die berm wel tot het '*natuurlijke verspreidingsgebied*'? Ook kan de groenbeheerder zich straks verschuilen achter de opmerking dat hij *niet opzettelijk* die beschermde planten heeft gemaaid. Uit het eerder vermelde lijstje voor de Duin- en Bollenstreek blijkt trouwens toch al dat er straks nergens meer beschermde planten in de bermen te vinden zullen zijn.

In de Memorie van Toelichting wordt bij dat 'natuurlijke verspreidingsgebied' opgemerkt dat:

"De bescherming niet geldt voor dieren die door uitzetting en uitzaaiing, anders dan door een bedoelde herintroductie, in gebieden voorkomen waar ze eerder niet van nature voorkwamen." Het woord "uitzaaiing" staat hier wat vreemd in een zin over dieren. Vermoedelijk bedoelt de wetgever dat dit ook voor planten geldt. Ook hierover zal veel discussie ontstaan, want moeten we bij uitzaaiing alleen denken aan het bewust uitstrooien van zaad of valt hier ook de zaadverspreiding door dieren onder (bijv. vogels die besdragende gewassen verspreiden) of het verspreiden van zaad door autobanden zoals bij de verspreiding van Deens lepelblad en Bezemkruiskruid langs onze snelwegen. Kortom zowel het woord 'uitzaaiing' als het begrip 'natuurlijk verspreidingsgebied' zal voor velerlei uitleg vatbaar blijken.

Stofzaad - augustus 2015 - landgoed Elswout

Rode Lijst

In de nieuwe Wet Natuurbescherming krijgt de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare planten meer gewicht dan tot nu toe. De Flora- en faunawet kende aan de Rode-lijstsoorten geen speciale bescherming toe. Daarin gaat nu iets veranderen. De provincies krijgen in de nieuwe wet de opdracht om te streven naar "de gunstige staat van instandhouding" van de soorten die op de Rode Lijst staan. De provincies krijgen een bepaalde vrijheid om hier mee om te gaan, bijvoorbeeld door beleid te ontwikkelen in samenspraak met gemeenten en door het opstellen van een provinciale lijst van beschermde planten.

De 'gunstige staat van instandhouding' is een begrip dat ruim geïnterpreteerd kan worden. In de duinen komen duizenden Rugstreeppadden voor, maar ook buiten het duingebied zijn populaties te vinden. Tot nu toe waren alle Rugstreeppadden beschermd, ongeacht waar ze te vinden waren. Met het criterium 'gunstige staat van instandhouding' kunnen de kleine randpopulaties hun bescherming zo maar kwijt raken, want het voortbestaan van de soort Rugstreeppad in onze regio wordt niet bedreigd als enkele kleine populaties in de polders verdwijnen.

Rode-lijstsoorten in de Duin- en Bollenstreek

Omdat de soorten van de Rode Lijst in de nieuwe Wet Natuurbescherming meer gewicht krijgen, volgen hier de soorten waar het in onze regio om gaat. De volgorde is gebaseerd op de alfabetisch gerangschikte wetenschappelijke namen.

Gewone agrimonie	Op veel plaatsen in de duinen
Engels gras	Soms langs wegen
Absintalsem	Af en toe opduikend op ruderaal terreinen
Liggende asperge	Algemeen in de duinen
Gewone zoutmelde	Slechts één plant bij de Katwijkse Uitwatering
Gelobde maanvaren	Hier en daar open duingebieden
Beventjes	Grote groeiplaats in de Coepelduynen
Voorjaarszegge	Hier en daar in de zuidelijke AW-duinen
Driedistel	Algemeen in de duinen
Korenbloem	Soms in nieuwe wegbermen
Muurganzevoet	Soms in wegbermen
Waterscheerling	Langs brede vaarten (trekvaart, Oosterduinse Meer)
Galigaan	Één groeiplaats in de Noordduinen
Kleine steentijm	Plaatselijk talrijk in de Coepelduynen
Brede waterpest	In sloot bij Sancta Maria
Moerasbasterdwederik	Alleen in de Coepelduynen
Scherpe fijnstraal	Vooraf in de Coepelduynen
Kleverige reigersbek	Op veel plaatsen in de open duinen
Blauwe zeedistel	Vooraf in de zereep voor de boulevards
Stijve ogentroost	Plaatselijk in de duinen
Bosaardbei	Algemeen in de duinen
Zeepostelein	Katwijkse Uitwatering en sommige strandopgangen
Beemdkroon	Hier en daar in de Coepelduynen
Moeraslathyrus	Kleine groeiplaats langs het Oosterduinse Meer
Ruige leeuwentand	Eenmaal gevonden langs het Oosterduinse Meer
Sikkelklaver	Langs de Northgodreef bij Groot Hoogwaak
Wild kattenkruid	In de zereep ten noorden van Langevelderslag
Rode ogentroost	De Zuid, Coepelduynen, Noordrand Noordwijk
Blauwe bremraap	Bermen van De Zuid, berm N206
Parnassia	Vochtige duinvalleien
Kleine bevernel	Coepelduynen
Gewone vleugeltjesbloem	Coepelduynen
Voorjaarsganzerik	Berm N206 bij Ruigenhoek
Rond wintergroen	Noordduinen, Coepelduynen
Sierlijke vetmuur	Vochtige duinvalleien
Zacht loogkruid	Coepelduynen, AW-duinen
Franse silene	Bouwtterreinen Noordwijk en Gravendijk
Lathyruswikke	Coepelduynen, Noordwijkse Golfclub
Hondsviooltje	In alle duingebieden
Ruig viooltje	Noordwijkse Golfclub en verder noordwaarts.

Uit bovenstaande lijst blijkt dat de meeste soorten te vinden zijn in de duinen. Hun voortbestaan wordt voor een belangrijk deel bepaald door het beheer dat daar gevoerd wordt. Anders ligt het bij soorten die alleen op

Franse silene - januari 2016 - wijk Boechorst Noordwijk

een bouwterrein (Franse silene) of in een wegberm (Engels gras) gevonden worden. Voor zulke soorten is nauwelijks een beleid te voeren waarbij het voortbestaan van deze soorten verzekerd is. Dat zal ook niet gebeuren omdat de als voorbeeld genoemde soorten hier niet 'in hun natuurlijke verspreidingsgebied' te vinden zijn. Bij een soort als de Waterscheerling zal het voortbestaan afhangen van de manier waarop met de oevervegetatie wordt omgesprongen.

Blauwe bremraap - juni 2014 - terrein Bollenbad

Doorgaans wordt een loonbedrijf ingeschakeld waarbij met machines de gehele oever 'geschoren' wordt. Enige subtiliteit in de vorm van het sparen van een Rode-lijstsoort is er dan vermoedelijk niet bij. Kortom het klinkt aardig die grotere aandacht voor de soorten van de Rode Lijst, maar hoogstwaarschijnlijk zal spoedig blijken dat het in de praktijk niet veel voorstelt. Meer nog dan in de huidige situatie met een flinke lijst beschermde soorten zal het straks sterk afhangen van de instelling ten opzichte van wilde planten bij de ambtenaren die het groenbeleid in de gemeenten bepalen. Beschouwen zij het voorkomen van Rode-lijstsoorten in de openbare ruimte als een lust of een last? Wellicht dat met het hanteren van een zonering een goed groenbeleid vorm gegeven kan worden. Het beleid ten aanzien van de bermen in De Zuid is hier een hoopvol voorbeeld van.

Geraadpleegde bronnen:

Floron 2016: "Nieuwe Wet natuurbescherming. Wat verandert er voor de wilde flora?" In: Planten nummer 3, mei 2016.

Website FLORON

Website Vogelbescherming Nederland

Website Ministerie van Economische Zaken

Driedistel - augustus 2013 - Noordwijkse Golfclub

Foto's: Jelle van Dijk

Waarnemingen januari, februari, maart 2016

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht te vinden van de vogels die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Onverwachte vorstvlucht

De winter verliep ook dit jaar weer uitermate zacht. Des te verrassender was, dat er toch een kleine vorstvlucht plaats vond. In koude winters brengt het invallen van de vorst vaak een vlucht van watervogels op gang. Als alleen het oppervlaktewater dichtvriest, zijn het vooral duikeenden die de wijk nemen. Ligt er ook sneeuw, dan kunnen ook Smienten massaal op de vlucht slaan, omdat hun voedsel onbereikbaar is geworden. Komt er ijs op de wadplaten dan zijn ook steltlopers te verwachten. Op 3 januari was het bij ons nog vrij zacht winterweer, maar had het noordoosten van het land te maken met ijzel, die zelfs meerdere dagen aanhield. Blijkbaar leverde dit op de kwelders en wadplaten een probleem op voor overwinterende vogels. Hun voedsel verdween onder een laagje ijzel. Nogal onverwacht kwam er dus een stroom vluchtende vogels op gang. Op 3 januari vlogen 526 Wintertalingen langs naar zuid. Ook enkele op de Wadden overwinterende steltlopers, als Zilverplevier, Bontbekplevier en Tureluur namen de wijk. Deze soorten zijn geen normale verschijningen in januari voor de zeetrekhut. Op 7 januari vlogen nog eens 270 Wintertalingen langs en daarna was het gedaan met deze glimp van een winter.

Eendendag

In maart is de voorjaars trek van eenden één van de dingen om naar uit te kijken in de zeetrek hut. Voor mooie aantallen moet de wind bij voorkeur in de west tot noordwesthoek zitten. Mistig weer hoeft daarbij geen belemmering te zijn, want dan kunnen dichtbij grote groepen langs komen. Vaak zijn het gemengde groepen van Wintertalingen, Smienten, Slobeenden en Pijlstaarten. Een uitdaging om ze per soort snel te tellen. Er is elk jaar altijd wel één dag die er uitspringt qua aantallen, waarbij de eenden massaal in beweging komen. Dit jaar was dat 21 maart, met de Smienten in de hoofdrol. In totaal vlogen er die ochtend bijna 2600 langs, vergezeld door 300 Wintertalingen. Ook Zwarte Zee-eenden (2100) en Rotganzen (630) hadden deze dag uitgekozen om richting broedgebieden te vertrekken. Kijkend naar de windkaartjes kan het goed zijn dat een deel van de vogels afkomstig was uit de waddengebieden rond Theems in Engeland. Daar zijn ze dan 's ochtends vroeg met de wind in de rug gestart en duiken een paar uur later op voor de Hollandse Kust. Mogelijk is hun eindbestemming de Waddenzee. In de figuur zijn de topdagen voor eenden sinds 2005 weergegeven. Dankzij het grote aantal Smienten springt 2016 eruit als beste eendendag ooit voor maart. Te zien is dat vooral noordwestenwind met weinig zicht (3-4 km) topdagen oplevert in de tweede helft van maart. Maar ook een oostelijke component kan goed zijn, omdat zich dan ook grotere aantallen Slobeenden in de stroom mengen. Omdat er vaak maar één echte topdag is voor eenden in maart, is die makkelijk te missen. Maar door goed te letten op de weersvoorspelling kun je zomaar zo'n spectaculaire dag meemaken.

datum	wind	zicht
21-3-2005	OZO4	5 km
29-3-2006	W4	10 km
28-3-2007	OZO2	3,5 km
20-3-2008	NW3	10 km
15-3-2009	WNW5	10 km
15-3-2010	W3	3 km
26-3-2011	NO1	2,5 km
18-3-2012	NNW5	4 km
31-3-2013	NO2	1 km
15-3-2014	O2	2,5 km
25-3-2015	NNW3	4 km
21-3-2016	NW2	8 km

1966-2016

In het jubileumjaar is het natuurlijk goed ook eens terug te kijken naar het oprichtingsjaar 1966. Dit was meteen ook het eerste jaar waarin er waarnemingen in het waarnemingenarchief werden vastgelegd. De eerste waarneming van dat jaar geeft meteen al aan, dat er in 50 jaar wel wat veranderd is: 10 Kuifleeuweriken in de Noordduinen op 14 januari 1966 (waarnemer onbekend). Daarna volgen nog 34 waarnemingen voor 1966. Tegenwoordig zitten we op zo'n 19.000 vogelwaarnemingen per jaar (2015). Alle waarnemingen van 1966 komen uit de Noordduinen, het gebied waar vanaf dat jaar broedvogelinventarisaties werden gestart. Het is een opvallend lijstje. Volop waarnemingen van Patrijzen in de Noordduinen, ook met jongen. Een Steenuil op 25 juni. Wulpen in mei in het duin. Een Spotvogel. Allemaal soorten die we er nu niet meer vinden. Wel nog steeds aanwezig zijn drie anderen uit het lijstje: Groene Specht, Sprinkhaanzanger, Koolmees. Dan staan er ook waarnemingen van Matkoppen. Inmiddels weten we, dat alle waarnemingen van Matkoppen in de duinen uit het verleden Glanskoppen moeten betreffen. De determinatiekennis is sindsdien ook voortgeschreden. Bijzonder zijn de Goudhanen in juni, toen niet als broedvogel beschouwd, maar waarschijnlijk waren ze dat wel. Als broedvogels zijn ze in de dennenbossen daarna lang afwezig geweest en ook nu nog dun gezaaid. Interessant is ook de waarneming van de Boomkruiper op 23 juli. Blijkbaar bijzonder genoeg om in het archief op te nemen, ongetwijfeld een broedvogel, maar toen wellicht nog schaars. Hoogtepunt van het jaar zullen de Draaihalzen zijn geweest, die op 28 augustus en 11 september 1966 in de Noordduinen zaten. Ook tegenwoordig is dat absoluut een topper, hoewel de Zomertortel, die op 11 september werd gezien, nu 50 jaar later bijna net zo bijzonder is geworden.

Maandoverzicht

januari

De zachte winter zette door in januari. Terwijl we er hier nog weinig van merkten, had het noordoosten van het land te maken met winterweer, met vanaf 3 januari een aantal opeenvolgende dagen met ijzel. De kou arriveerde rond 15 januari en zorgde voor een week met temperaturen rond het vriespunt. Vanaf 22 januari zette een zuidwestelijke stroming in, met hogere temperaturen en veel neerslag.

Op 3 en 5 januari was een **Klapekster** aanwezig in de zuidelijke AWD (OT, HB). Op 5 januari vlogen 3 **Wilde Zwanen** over De Blink (JD). De zachte januarimaand was gunstig voor overwinterende 'zomervogels'. In het Guytedel overwinterde een paartje **Witte Kwikstaarten** (HV). Langs de Rijnsburgerweg in Polder Hoogeweg zat op 3 januari een groep van 20 (JW), die de hele maand daar aanwezig bleef. Op 3 plekken overwinterden **Roodborsttapuiten**: 2 in de Coepelduynen en

Roodborsttapuit ♀ 30 januari 2016 Voorhout - Elsgeesterpolder, ©Jan Wierda

rond de Puinhoop (HV), een vrouw langs de Achterweg (GB, PS) en een vrouw in de Elsgeesterpolder (AM, RG). In het Langeveld verbleef op 18 januari een **Zwarte Roodstaart** (RG) en in Duinpark verscheen op 8 januari een vrouw **Zwartkop** op de voertafel (JD). Een man Zwartkop zat op 30 januari in de Noordduinen (CZ). Op 3 plekken overwinterden **Tijftjaffen**: Noordwijk-Binnen (HV), Oosterduinse Meer (CZ) en 2-3 rond de Puinhoop/Zwarte Pad/Rijnsoever (AM ea). Op 1 januari zat er een **Vuurgoudhaan** op de Algemene Begraafplaats aan de Oude Zeeweg (CZ). Op de bollenvelden waren overwinteraars schaars. In de Elsgeesterpolder zat op 22 januari een groep van 95 **Veldleeuweriken**. Een jagent **Smelleken** zorgde daar op 15 januari voor paniek onder de aanwezige Spreeuwen en Kokmeeuwen (JD). In de Elsgeesterpolder, Rijnsoever en Noordwijkerhout overwinterden 1-3 **Ringmussen** (PD, JDu ea). In de eerste helft van de maand vloog er 4 keer een **Grote Jager** langs de zeetrekhut en verder 3 late **Middelste Jagers** (PS, JD). Naast de twee jagers maakten ook 99 **Dwergmeeuwen**, een **Parelduiker** en een **Kuifduiker** 10 januari tot een bijzonder goede zeetrekdag (JD, HV, PS). De dag ervoor leverde 42 **Jan-van-Genten** op, vroeger een schaarse

verschijning in de winter (JD). Grote aantallen visetende zeevogels bleven uit, met alleen op 26 januari 529 langsvliegende **Futen**. Op 26 januari was een **Bokje** aanwezig in het Langeveld (RG).

De eerste tekenen van aankomst **Kleine Mantelmeeuwen** was op 30 januari, toen 4 adulte vogels bij de Binnenwatering Katwijk zaten (AM). Op 31 januari zat een **Zwarte Mees** in Nieuw-Leeuwenhorst (CZ). Het zachte weer wekte al op 21 januari een **Gewone Pad** uit de winterslaap (JW).

februari

Ook februari was zacht. Vooral in het eerste deel zorgde de zuidwestelijke stroming voor zachte lucht en kwamen de temperaturen regelmatig boven de 10°C. Er was veel wind met vrijwel geen dagen met minder dan windkracht 4. Alleen vanaf de 16^e was er een aantal rustige dagen met wind uit het zuidoosten. In de laatste dagen van de maand startte een periode met overheersend noordelijke wind.

Bosuil 28 februari 2016 Noordwijkerhout - Langeveld natuurontwikkeling © Gab de Croock

Op 2 februari vloog een late **Middelste Jager** langs de zeetrekhut (JD). De aankomst van **Kleine Mantelmeeuwen** zette goed door met op 10 februari 42 vogels bij de Binnenwatering (AM). Op 11 februari zongen de eerste **Boomleeuweriken** in de AWD Achterhaasveld en Westhoek (JW) en de eerste **Veldleeuwerik** in het Langeveld (RG). De Coepelduynen zijn inmiddels goed gekoloniseerd door **Boomleeuweriken**, met 5 zingende vogels op 23 februari (HV). In zee bij NORA zwom op 12 maart een familie **Kleine Zwanen** van 2 adulte en een onvolwassen vogel (SP). Op 19 februari was een **Zwartkop** man aanwezig in Rijnsoever Katwijk (PD). Een groep van 260 **Kauwen** had die dag een ongebruikelijke

rustplaats uitgekozen op een zandbank voor het strand (AM). Een **Ooievaar** vloog op 22 februari over de Noordzijdepolder (CZ). De eerste **Grote Lijster** zong op 24 februari in het Kapellebos, Langeveld (RG). Het aantal **Scholeksters** bij de Binnenwatering liep op tot maximaal 152 op 28 februari (AM). Op 28 februari liet een **Bosuil** zich fraai zien in het Langeveld (GC, JZ)

maart

Na de buitengewoon zachte winter was maart opvallend koud, met overheersende wind uit het noordwesten tot noordoosten. Vanaf 10 maart waren de dagen overwegend zonnig. Vanaf 25 maart, de zondag van Pasen, kwamen we weer in een zuidwestelijke stroming terecht met veel regen en wind.

Op 1 maart dook de eerste man **Rouwkwikstaart** op in het kassengebied Trappenberg-Kloosterschuur, Rijnsburg (FS). Hier bleven ook de volgende dagen 1-2 vogels te zien. Een **Smelleken** verbleef op 2 maart in Hoekgatterduin AWD (FL e.a.). Op 3 maart verscheen een **Ooievaar** bij één van de twee ooievaarspalen in Klein-Leeuwenhorst (WK). Op 15 maart arriveerde de partner (RS, SH). De keuze viel op de zuidelijke paal. Eén van de vogels was geringd en bleek van hetzelfde paar te zijn dat vorig jaar een broedpoging had gedaan op de noordelijke paal. Onverwacht zat er op 5 maart een zingende **Geelgors** in de Haasvelderduinen in de AWD (RC). Op 6 maart liet een **Roerdomp** in het Haasveld in de AWD zijn hoempende roep horen (JV). Op 3 en 7 maart vlogen groepjes van 10 en 18 **Toppers** langs de zeetrekhut (JD). Op 6 en op 25 maart passeerde een **Noordse Stormvogel** (HV, PS). De eerste 5 **Lepelaars** trokken op 13 maart langs de telpost (JD). De laatste 10 dagen van de maand leverde flinke noordelijke trek van meeuwen op. Op 21 maart trokken 2076 **Kokmeeuwen** en 562 **Stormmeeuwen** langs, met daar tussen ook een **Zwartkopmeeuw** (HV). Op 22 maart vloog opnieuw een **Zwartkopmeeuw** langs (JD). **Dwergmeeuwen** verdwenen even snel

Rouwkwikstaart 3 maart 2016 Rijnsburg - Bedrijventerrein Klei-Oost © René van Rossum

als ze kwamen. Op 26 maart trokken in korte tijd 474 vogels langs (JD). Die dag was er ook een opmerkelijke passage van 576 **Zilvermeeuwen** (JD) en vloog er een **Roek** langs (JD). De eerste **Grote Stern** verscheen op 20 maart (PS), de eerste **Visdief** op 24 maart (PS). De enige **Kluten** passeerden op 28 maart in een groepje van 11 (JD). Op 11 maart zat er een groepje van 8 **Zwarte Mezen** in Klein Leeuwenhorst (RS). Op 10 en 17 maart was een **Waterral** aan het voedsel zoeken in Polder Hoogeweg (JP). Op 14 maart zaten hier de eerste 2 **Grutto's** (JD). Verder waren er 4 **Grote Zilverreigers** aan het baltsen (JD). In de Elsgeesterpolder verbleef op 17 en 18 maart een **Kleine Zilverreiger** (RG, JW). Op 20 maart trok de eerste **Bruine Kiekendief** over de Westhoek in de AWD (PH). Een **Lepelaar** vloog op 21 maart over de Noordzijderpolder (JDu). De eerste **Kleine Plevier** dook op 23 maart op in de Van Limburg Stirumvallei in de AWD (RD).

De zeldzaamste soort van het kwartaal vloog op 25 maart langs. Een tweedejaars **Zeearend** was eerst gemeld vanuit IJmuiden om 10:40u en vloog om 11:20 langs de Uitwatering Katwijk naar zuid (AM). De vorige dag was al een naar noord vliegende Zeearend boven Noordwijk aan Zee gemeld. Op 26 maart vloog de vogel opnieuw naar noord langs de Hollandse kust, passeerde wel Katwijk aan Zee, maar verdween ten noorden daarvan. Met een groeiende populatie van jonge vogels in de Biesbosch wordt de kans op een door ons waarnemingsgebied zwervende vogel elk jaar groter!

*Zeearend 25 maart 2016 Katwijk aan Zee - strand
© Annelies Marijn*

Na een hele maand van aanhoudende noordenwind, draaide in het Paasweekend de wind naar zuid. Dit bracht veel nachttrek op gang, zoals de **Roerdomp** die op 25 maart 's nachts over Noordwijkerhout vloog en aan de roep herkend werd (MW). De volgende dag werd duidelijk dat er een massale aankomst van zangvogels plaats had gevonden, met overal zingende **Tjiftjaffen** (o.a. 10 langs de Duinweg CZ). In het Middengebied zat een groepje van 4 **Zwarte Roodstaarten** op doortrek (JF, CZ). Ook waren de eerste **Boerenzwaluwen** terug, met één in de Zweterpolder (HV) en 3 in de Elsgeesterpolder (MG). Op 27 maart zong een **Blauwborst** bij de Driehoek (CZ). De eerste **Tapuit** zat op 30 maart in Trappenberg-Kloosterschuur (RH). In de AWD Westhoek zat die dag een **Witgat** (JW). Er trokken veel **Sijzen** door. Eén vond een onfortuinlijk einde in de klauwen van een man **Sperwer** in de tuin van Jan Hendriks (JH). Minimaal 2 paartjes **Kleine Bonte Spechten** waren op 31 maart aan het roffelen in de Noordduinen bij de Aardbeidel, een teken dat deze soort zich verder blijft uitbreiden in ons gebied. Een **Bokje** verbleef op 31 maart in de Noordzijderpolder aan de Kraaijerslaan (JB).

Op 10 maart vloog in de Noordduinen de eerste **Kleine Vos** van het seizoen (CS). Op 26 maart verschenen er meerdere, op de Algemene Begraafplaats aan de Oude Zeeweg (CZ) en bij De Zilk in de AWD. Op 15 maart stak een **Bunzing** 's avonds de N206 over bij Noordwijkerhout (GS). Bij de aansluiting bij de Achterweg werd een Bunzing dat op 25 maart fataal (WB, CZ).

Sijs 16 maart 2016 Katwijk aan Zee - Rijnsoever © Peter van Duijn

Waarnemers

AM	Annelies Marijn	JF	Jaap Faber	PS	Peter Spierenburg
CZ	Casper Zuyderduyn	JH	Jan Hendriks	RC	Ruben Cornelisse
FL	Ferry van der Lans	JP	Johan Passchier	RD	Rineke Dedding en Axel Duiv.
FS	Frank van Spelde	JV	Jack van Velzen	RG	Reijder Genuït
GB	Gijsbert van der Bent	JW	Jan Wierda	RH	Ronald Honders
GS	Gijs Smit	JZ	Jos Zonneveld	RS	Rien Sluijs
HB	Henk Boersboom	MG	Mariska de Graaff	SH	Sarah Humphrey
HV	Hein Verkade	MW	Maarten Wielstra	SP	Sven Pekel
JB	Joost Bouwmeester	OT	Otto Thomas	TN	Tom van Noort
JD	Jelle van Dijk	PD	Peter van Duijn	WB	Wijndelt Boelema
JDo	Joris van Duivenvoorden	PH	Pel van Hattum	WK	Willem Knoppert

bron: www.waarneming.nl

Sperwer 30 maart 2016 Boerenburg Noordwijk-Binnen © Jan Hendriks

b.v.

TELEVISIE- EN RADIO SPECIAALZAAK KOELKASTEN EN WASAUTOMATEN

Joop Faase BV
Prins Bernhardstraat 90
2202 LR NOORDWIJK

T 071 - 361 35 58
F 071 / 362 03 92
E joopfaase@wanadoo.nl

Good morning beautiful

Word beschermer van het Zuid-Hollands Landschap

Tussen vele gebouwen en wegen laat onze provincie zich van haar beste kant zien. U ook? Sta stil bij uw natuur en help ons om de unieke natuur-

gebieden in Zuid-Holland te behouden en uit te breiden. Word nu beschermer van het Zuid-Hollands Landschap. Van ons krijgt u elk kwartaal een gratis tijdschrift.

010-2722222

Zuid-Hollands Landschap
www.zuidhollandslandschap.nl

VOOR
GOEDE DOELEN

BESCHERM DE DUINEN

Stichting Duinbehoud geeft 4x per jaar het magazine DUIN uit, met foto's, artikelen en wetenswaardigheden over de duinen. Actuele duinberichten worden regelmatig op de website geplaatst. Hier kunt u zich ook aanmelden als donateur en onder andere gratis een digitaal nummer van DUIN downloaden.

WWW.DUINBEHOUD.NL

bedden
SPECIALIST.NL

beddenspecialist VERKADE

V. Limburg-Stirumstraat 38 2201 JP Noordwijk 071 3612661
www.beddenspecialist.nl/verkade

LinLux

Uw grafisch dienstverlener

...zowel particulier als zakelijk

Multicopy Katwijk/Noordwijk

De Scheysloot 3, 2201 GN Noordwijk

T 071 408 10 03

E katwijk@multicopy.nl

I www.multicopy.nl/katwijk

Multicopy Den Haag Forepark

Oder 18, 2491 DC Den Haag

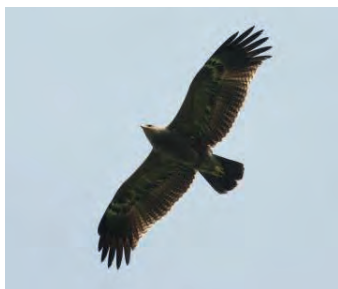
T 070 301 301 0

E forepark@multicopy.nl

I www.multicopy.nl/forepark

multicopy the
communication
company

KOM VOGELN IN DE KAVKASUS

Geheel verzorgde
vogel- en
naturreizen in een
ruige en vogelrijke
regio Nederlandse
gids.

o.a. **Vogelreis Georgië**
21 sept t/m 2 okt 2016

Batumi en meer: nergens goedkoper!

Vogel-, Natuur- en Culturreis Armenië
16 t/m 30 juli 2016!

incl. culinaire hoogtepunten!

Aanbod, prijzen en data:

www.kaukasusplus.nl

info@kaukasusplus.nl

t. 0031(6)234 60236

KAUKASUS PLUS REIZEN
Reizen met een Plus in de Kaukasus!

www.strandloper.nl

**HEERLIJK
UITWAAIEN
AAN DE KUST**

Natuur bij u in de buurt

Steun natuur en landschap:

Zuid-Hollands Landschap

→ WWW.ZUIDHOLLANDSLANDSCHAP.NL

ANTIQUARIAAT

Moby Dick

*gespecialiseerd
in natuurboeken*

Schoolstraat 31

2202 HD Noordwijk

Tel. (071) 361 94 98

www.mobydicknoordwijk.nl

Nu verkrijgbaar!

Houdt u ook van vogels en natuur?

Bestel dan nu het GRATIS magazine 'Vogels dichterbij' van Vogelbescherming Nederland. Vol met tips over vogels kijken en hoe u van uw tuin een klein vogelparadijs maakt. Zodat we samen de vogels beschermen.

Ga na vogelbescherming.nl/dichterbij en bestel; u ontvangt het magazine binnen een week thuis.

Haal ook de natuur in huis met dit prachtige magazine.

Bestel 'm GRATIS op
vogelbescherming.nl/dichterbij

DE BESTE Boekverkoper
van Nederland

Online boeken
bestellen?

Sta achter je
Noordwijkse
boekhandel en ga
naar onze webshop

www.boekhandelvandermeer.nl

Vandaag besteld en morgen
overal in Nederland
thuis bezorgd.

L Boekhandel van der Meer
Libris Noordwijk > www.boekhandelvandermeer.nl

ALTIJD WAT TE BELEVEN IN DE VEENWEIDEN

Natuur bij u in de buurt

Steun natuur en landschap:

Zuid-Hollands Landschap

→ WWW.ZUIDHOLLANDSLANDSCHAP.NL